ANUL I. — No. 10. OCTOMBRE 1890.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

BISERICA EPISCOPALĂ

DE LA

MĂNĂSTIREA CURTEA DE ARGEȘ[1]

Stilul de architectură bizantin care își atinse gradul sĕŭ cel maĭ înalt sub strălucita domnire a împĕratuluĭ grescesc Justinian, a primit de atuncĭ încóce, atît în formele sale constructive cît și în cele decorative, fórte neînsemnate schimbărĭ cunoscute, carele să dovedéscă vre un progres în artă; [2]) din contră el cădu într'o imitație rigurósă, într'un sistem de forme convenționale, prescrise dinainte și mórte, într'un mecanism curat, care stînjenea orĭ ce ideă vitală, nouĕ și spornică și supunea cu strictitate, puterea creatóre a geniuluĭ, la datinele cele tradiționale; astfel, orĭ ce desvoltare ce ar fi putut isvorî din sînul aceluĭ stil artistic, fu strivită chiar în origina sa. Cu tóte acestea, încercărĭ spre a scăpa din cercul restrîns al arteĭ, păstrate prin tradiție, și spre a croi o nouĕ cale atît în construcție cît și în decorație, nu lipsiră de a se ivi; dar însă, puțină speranță de norocită desvoltare puteaŭ avea acele inovațiunĭ ce ajungeaŭ să se înfrîngă dinaintea strictuluĭ formular observat de cultul religios al bisericeĭ ortodoxe.

Printre aceste încercărĭ de a însemna o nouĕ tendință, de a da un noŭ spor, architectureĭ religióse, trebue să fie neapărat socotită, după părerea mea, și *biserica episcopală de la mănăstirea Curtea de Argeș,* [3]) din țara romînească, care de curînd a fost scósă din întunericul în care zăcu pînă în ceĭ din urmă anĭ și a fost dată în cunoscința publiculuĭ, în timpul ocupațiuneĭ principatelor Dunărene de trupele austriace. Excelențeĭ sale, conteluĭ Coronini, fostul maĭ înainte guvernator al Voivodineĭ și comandant-enchef al trupelor austriace de ocupațiune în principatele Dunărene, revine meritul de a fi atras maĭ întîiŭ atențiunea asupra acesteĭ clădirĭ, atît de însemnată pentru istoria architectureĭ bizantine și unică de felul sĕŭ în țara romînéscă, prin executarea a cîtor-va vederĭ fotografice după părțile exterióre ale bisericeĭ; acele fotografiĭ fiind împărtășite *Cesaro-regesci, comisiunĭ centrale din Viena pentru cercetarea și întreținerea monumentelor,* o îndemnară a pune să ridice o schiță maĭ precisă și maĭ complectă după părțile interióre ale construcțieĭ. Atuncĭ, acea Comisiune îmĭ dete însărcinarea de a întreprinde, împreună cu d. Michail Seyfried, inginer-asistent al c. r. direcțiunĭ pentru clădirile Transilvanieĭ din Sibiŭ, o călătorie pînă la Curtea de Argeș, spre a ridica dorita schiță după acea interesantă biserică și tot de odată a face pe cît se va putea maĭ bine, o descriere complectă a eĭ. Călătoria se execută la Martie din anul 1857 și buna primire a însărcinatuluĭ din partea prea sînțiĭ sale părinteluĭ Episcop Climent ce residéză acolo, înlesni scopul misiuneĭ nóstre în timpul de optspre-zece ḑile cît petrecurăm într'acel loc. Pe cît însă însărcinațiĭ cu descrierea și desemnarea bisericeĭ 'șĭ aŭ împlinit datoria lor, vaḑ'o orĭ cine în cele ce urméză și în stampele alăturate.

A. Descriere generală

Cînd călătorul ce vine din Sibiŭ, după ce a eșit din acea minunată crestătură a munților șerpuită de rîul Oltuluĭ și numită *trecerea Turnuluĭ roșu,* după ce a străbătut maĭ multe din ramurile de munțĭ ce se despică din șira după hotarul Ardealuluĭ, se apropie în sfîrșit de șesul țăreĭ romîneștĭ, maĭ înainte însă de a se scoborî cu totul în cîmpiă, pe cea din urmă terață a unia din multele văĭ, care de la hotar merg perḑîndu-se spre răsărit în întinsa luncă a Dunăriĭ, d'a stînga rîuluĭ Argeșul carele încă de aci e destul de însemnat, ochiul de odată e coprins de strălucitórele cupole ale uneĭ frumóse bisericĭ și de întinsele clădirĭ ce le impresóră. Acolo e bine priimitórea mănăstire episcopală de la Curtea de Argeș cu minunatul eĭ templu care atrage vederile și invită neapărat pe călător a o visita. In fața eĭ, pe malul drept al Argeșuluĭ, se destinde, în direcția cam paralelă, o altă ramură de văĭ

[1]) După Reissenberger.

[2]) *Förster's* Algemeine Bauzeitung. XV. p. 341.

[3]) Prin acéstă lucrarea noĭ facem descrierea și aprețuirea uneĭ clădirĭ bisericeștĭ, a căruĭ cercetare este în adevĕr afară din cercul însărcinărilor C. R. Comisiunĭ-Centrale; însă însemnătatea acesteĭ clădirĭ pentru istoria architectureĭ va fi o scuză, dacă Comisiunea, profitînd de norocita întîmplare care a făcut'o să descopere acest edificiŭ și să posede desemnurĭ fotografice după dênsa, a luat asupră'șĭ de a pune să facă la fața loculuĭ cercetărĭ maĭ amărunte, a căror împărtășire va interesa negreșit pe toțĭ investigatoriĭ artelor.

care și ea plécă din munțiĭ de la hotar și, acoperită cu desiș mărunt de pădure, lasă între pólele eĭ și ale văilor opuse, o luncă ca de un sfert de oră de percurs, care însă merge tot lărgindu-se în josul apeĭ. Maĭ la vale, ca la un sfert de oră departe de mănăstire, se vĕd plăcutele căscióre ale orășelului Curtea de Argeș (saŭ maĭ pe scurt *Argeș)* care, și dînsul așezat pe malul stîng al Argeșuluĭ, se deosibește maĭ ales prin două clădirĭ bisericeștĭ. Una, aprópe de intrarea despre nord a orașuluĭ, e biserica de căpetenie a localitățiĭ, a căreĭ construcție, tradiția o atribuă luĭ Radu Negru Vodă cel dintîiŭ domn romînesc (1290—1314). In corpul eĭ principal, ea formézā pe din afară un spațiŭ pătrat, pe d'asupra căruia se înalță la mijloc, cupola cea mare a turnuluĭ sprijinită pe un olan (tambour) cilindric rezimat pe stîlpĭ; de treĭ părțĭ ale pătratuluĭ, despre ost, nord și sud, treĭ firide semi-circulare, eșite afară de corpul central al clădireĭ și avînd jumĕtățĭ de boltă d'asupră-le, compun treĭ din părțile uneĭ crucĭ greceștĭ; iar cea de a patra parte a pătratuluĭ, cea despre vest, se compune de un spațiŭ îngust și lungueț cu două bolte maĭ micĭ d'asupra (ceia ce este *advonul* saŭ *esonarthex)* și de o altă tindă boltită saŭ *exonarthex.* Zidăria bisericeĭ înfățișéză lucrarea ce se chiamă *opus reticulatum* [1]), care se găsesce și în alte părțĭ, maĭ ales în Grecia, și care consistă în a alterna un strat de pietre (de tof văros), gros cioplite, cu treĭ rîndurĭ de cărămidĭ arse: particularitate care însă nu este rară la bisericile orthodoxe din țara romînéscă. Acéstă biserică are încă o însemnătate particulară pentru locuitoriĭ țăreĭ, fiind-că într'însa se păstréză, într'un sicriŭ fórte bogat, móștele Sfinteĭ Filoteĭ, care e venerată de toțĭ pentru că a fost ucisă chiar de tatăl sĕŭ, supărat unde ea împărțea săracilor merindele ce ĭĭ eraŭ luĭ destinate. Racla de argint ce era maĭ înainte a fost luată de turcĭ în secoliĭ trecuțĭ, și móștele Sfinteĭ, resipite dintr'însa fură adunate de Iosif, cel d'întîiŭ episcop al Argeșuluĭ și așeḍate în sicriul ce le conține și astăḍĭ.

Al douilea monument religios ce ne atrage de sineșĭ privirea în orășelul Argeșuluĭ, e ruina uneĭ bisericuțe care, fiind așezată pe aceiașĭ terață înălțată ca mănăstirea, se presintă îndată la ochiĭ visitatoruluĭ. Tradiția spune că acea bisericuță a fost clădită cam tot într'o vreme cu biserica principală a localitățiĭ, pe care o descriserăm, de către soția celuĭ d'întîiŭ domn al țăreĭ, Radu Negru, numită Mărgărita, care fiind născută în Ungaria, remase credinciósă religieĭ sale catolice romane. Din ruinele ce sunt în ființă se póte fórte bine alege planul aceluĭ mic templu; era o clădire basilicală cu o singură nave, sfîrșindu-se rotund spre ost; dar fundul nu era semi-circular, ci forma un cerc maĭ mic. La vest se înălța un turn pătrat, din care se vede încă o parte considerabilă, dar care n'are nicĭ o particularitate. Și la acéstă biserică, zidăria e așeḍată în acelaș chip ca la biserica de căpeteniă; însă în general remășițile actuale daŭ idea uneĭ construcțiĭ destul de próste.

După acéstă abatere prin alăturatul orășel, să ne întórcem la pajistea pe care e așezată însășĭ mănăstirea. Visitatorul intră maĭ întîiŭ într'o mare curte pătrată pe care o încinge despre ost și sud casele cu un singur cat ale seminaruluĭ, iar despre nord, locuințele cu două caturĭ ale episcopuluĭ de Argeș. Alăturĭ cu casele, se înalță o clopolniță pătrată a căriĭ parte superióră e lucrată de lemn. Sub clopolniță, o intrare largă, înaltă, boltită semplu și decorată atît pe fundul cît și pe marginele bolțeĭ cu picturĭ murale de puțin preț, dă intrare într'o a doua curte pătrată, adevĕrata curte primitivă a mănăstireĭ; laturile eĭ pe din lăuntru sunt ocupate de chiliile unor puținĭ călugărĭ și de camerile destinate pentru cancelaria episcopală și pentru priimirea óspeților, în vreme ce mijlocul curțeĭ e coprins de minunata biserică; spre apus de dînsa se vede o capelă mică care ține de corpul clădirilor locuite. Priveliștea bisericeĭ e surprinḍătóre; îndată ce a trecut cine-va sub pórta clopolnițeĭ și a intrat sub curtea interióră, ochiul se odihnește cu mulțumire intimă asupra aceluĭ templu plin de grație și de frumusețe, carele, împodobit ca o flóre minunată, plăcută vederiĭ și sufletuluĭ, se înalță de la pămînt cu un luciŭ nespus, cu o perfecție neobicinuită.

Podóba decorativă a exterioruluĭ, care póte fi privită ca punctul strălucit al întregeĭ clădirĭ, urméză adesea motive mauresce, și dintr'acésta pare a decurge că architectul cunoscu adînc stilul mauresc și póte chiar că, înainte de acéstă biserică, el va fi executat adesea clădirĭ mahometane. Póte iar că porunca dată de sinodul din Bizanț la anul 842 [1]) și mereŭ urmată de atuncĭ, adecă de a nu se servi cu represintațiĭ plastice în decorarea bisericilor, să'l fi îndemnat a întrebuința materialul decorativ așa de bogat al arteĭ mahometane și maĭ ales al celeĭ mauresce, spre a da o înfățișare maĭ splendidă exterioruluĭ care ar fi fost gol și sterp fără de dînsa. Din contră, interiorul bisericeĭ care, prin îngustele și micele ferestre ale pĕreților și ale cupolelor, abia primesce o lumină fórte întunecósă, pórtă, — cu escepția celor douĭ-spre-ḍece stîlpĭ ce susțin o cupolă centrală și care aŭ iarășĭ ornamente mauresce, — pórtă zicem, un caracter bizantin fórte hotărît; însă aci, efectul larg și măreț, produs în bisericele bizantine maĭ vechĭ și maĭ marĭ, de cupolele ce imitéză bolta ceruluĭ, se perde în mare parte din pricină că slaba luminare a interioruluĭ, cu picturile ce împlu perețiĭ și tóte colțurile bisericeĭ, slăbesc mult acea impresie generală ce se resimte în templele bizantine. In acea penumbră întunecósă se simte cine-va maĭ mult strivit și copleșit de cît liber și înălțat, și numaĭ tîmpla (iconostasis), acel perete de icóne ce desparte locul altaruluĭ, cu picturile eĭ sticlóse și cu fețele eĭ viĭ care resar maĭ strălucit la lumina candelelor atîrnate dinainte-le póte pentru un moment să răpéscă simțurile.

Materialul cu care e zidită biserica consistă înăuntru, de cărămidĭ arse, iar pe din afară, în general, de o piatră calcariă de culóre sură-gălbue, grósă, dar destul de trainică. Cel d'întîiŭ material era trebuincios pentru ca să se pótă prinde pe dînsul tencuiala și stratul de gips pe care să se aștérnă picturile murale, neapărat trebuitóre în bisericele ortodoxe; al douilea fu ales ca maĭ priincios pentru o decorație bizantină și de un bun efect. Nu putuĭ afla de unde s'a adus materialul de piatră care dă clădireĭ întregĭ o surfață netedă și plăcută; ivirea pe aprópe de acest loc al unuĭ strat ce se întinde în depărtare și corespunde cu o formație analogă pe partea transilvană a munților de la hotar, în care se vede, la Porced, o formație de calcariŭ gros cam de pe felul celuĭ arătat, pare a dovedi că și aci, asemenea calcariŭ gros se află într'un strat sub-pămîntén și că prin urmare materialul de construcție n'a fost adus dintr'o mare depărtare.

B. Descrierea bisericeĭ

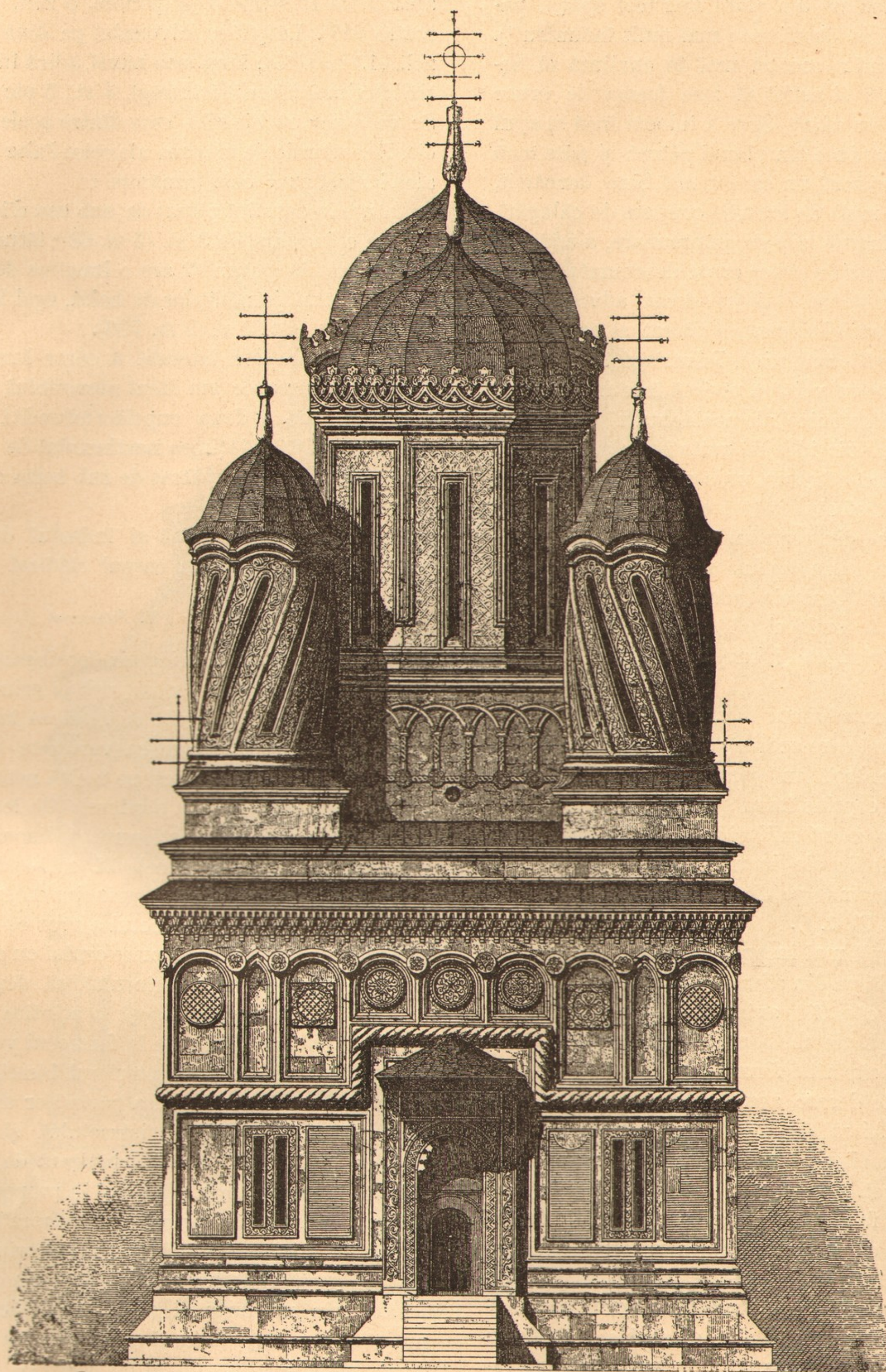
A. *Plan*

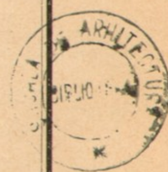
Tendința architectuluĭ de a se abate chiar și în construcția clădireĭ de la modul în obște usitat și de a realisa pînă la óre

[1]) Veḍĭ *Förster's* Allgemeine Bauzeitung XXII an. p. 371.

[1]) *Kugler's* Handbuch der Kunstgeschichte. 3 edit. I. Vol. p. 280.

Curtea d'Argeş

Facia principală

care punct o creație nouĕ, se învederéză maĭ cu sémă în planul bisericeĭ. Bisericile în general, și maĭ cu deosebire cele bizantine de la sfîrșitul secoluluĭ al IX-lea în cóce, presint pe din afară un spațiŭ patrunghiular maĭ mult saŭ maĭ puțin pătrat, în care se vede coprinsă o cruce grecéscă, formată prin alăturarea a uneĭ jumĕtățĭ de cupole, pe lîngă partea centrală a clădireĭ ce susține cupola principală, dar astfel însă, în cît acea cruce se află ascunsă pe din afară într'acel spațiŭ patrunghiular saŭ pătrat și se deosibesce maĭ mult înăuntru [1]). Aci din contră, architectul a socotit maĭ de cuviință să aștérnă curat brațele cruceĭ și astfel să lase forma de cruce învederată chiar și pe din afară. Spre a înlocui însă spațiul ce cu chipul acesta se perduse din planul pătrat, și póte încă spre a dobîndi pentru mirenĭ un spațiŭ maĭ bine despărțit, care să îĭ depărteze maĭ mult de locurile ocupate de călugărĭ, el, prin mijlocirea unuĭ îngust zid de împreunare, a adăogat despre apus, celor treĭ brațe de cruce curat desemnate, un alt spațiŭ pătrat maĭ mare, care slujesce drept advon și în care se înalță, d'asupra unuĭ loc central pătrat și coprins între colóne, o a doua cupolă maĭ mică. Printr'acéstă așeḑare, în care se vede că architectul voia să unéscă într'un mod noŭ și original, formele architectonice ale occidentuluĭ cu ale resărituluĭ, se perde netăgăduit idea de unitate a clădireĭ, relația tutulor părților zidireĭ către un unic punct central și cu acésta, o mare parte din efectul măreț și spațios ce produc alte monumente bizantine din periodul cel vechiŭ. Cel ce intră în biserică remîne nu puțin confusionat de impresia ce îĭ face existența a douĕ părțĭ centrale (adecă douĕ cupole principale) și îndată nasce în sufletul sĕŭ un fel de desbinare care se împotrivește la pacînica și liniștita înălțare a inimeĭ către cel de sus.

Prin posiția ce ocupă în advonul bisericeĭ, — căcĭ așa trebuiă să îl numim, — stîlpĭ care susțin pe cea d'a doua cupolă, acest advon se află împărțit în patru spațiurĭ maĭ micĭ, adică : locul din mijloc, coprins între stîlpiĭ ce sprijină bolta și care se înfățișéză ca *navă* mijlociă (Pl. I *d.)* ; douĕ nave laterale de amîndouĕ părțile ale loculuĭ central (Pl. 1. *e)* ; și un spațiŭ îngust ce se întinde pe dinaintea loculuĭ central și a ambelor nave laterale (Pl. 1. *f)*.

Altă particularitate mult maĭ însemnată a planuluĭ se vede în forma curat poligonală pe din afară a căpătîielor celor treĭ brațe ale cruceĭ ; aceste căpătîie, avînd înfățișarea unuĭ poligon neregulat ce se apropie fórte mult de semi-cerc, par a denota o transiție între căpătîile formate cu figurĭ în tot-d'a-una poligonale din țările despre apus, și între cele semi-circulare ale resărituluĭ. Afară de acésta, în biserică lipsesce tribuna particulară a femeilor (gimnækonits, gimnækion) care, după destinația bisericeĭ, s'ar fi cădut să fie, și care în vremurĭ maĭ tîrziĭ nu maĭ fu așa de usitată în templele orthodoxe [2]). Incă îĭ lipsesce clădireĭ și un narthex (o tindă) curat despărțită, precum era în regulile bisericeĭ bizantine. Ceia ce póte fi numit astfel e numaĭ spațiul îngust ce am arătat maĭ sus că se întinde pe dinaintea loculuĭ central și a ambelor nave laterale. Pe d'asupra acestuĭ spațiŭ, în prelungirea navelor laterale, se înalț douĕ cupole maĭ micĭ, care tóte împreună formez despre apus, un motiv caracteristic și un capăt bine combinat.

Din contră, architectul s'a ținut de vechiul obiceĭ, așezînd dinaintea fațadeĭ bisericeĭ, o mică clădire boltită și isolată (*cantharus*, φίαλη saŭ πηγή), care însă aci nu împlinesce scopul pentru care era în de obște zidită, adică de a înlesni celor ce intră în locașul luĭ Dumneḑeŭ, curățirea și spălarea trupuluĭ (a obrazului, a mînelor și piciórelor), sub bunul cuvînt că aci lipsesc cu totul, și apa și vasele trebuinciόse pentru acésta.

Lungimea bisericeĭ este înăuntru, de la intrare și pînă la apsidă, de 12 stînjenĭ, 4 picióre, 5 zolĭ, mĕsură vieneză (24, metre 146). Lărgimea advonuluĭ pe dinăuntru, 6 st., 5 pic., 5 zol., (13 m. 086); lungimea naveĭ, adică întinderea eĭ în direcția lungimeĭ bisericeĭ întregĭ, 4 st., 5 pic , 3 zol., (10 m. 242). Se vede dar că biserica este dintre acele de o mărime mijlocie. Raporturile de mărime ale celor-l'alte părțĭ maĭ însemnate ale clădireĭ sunt cele următóre :

Laturea spațiuluĭ pătrat de sub cea d'întîiŭ cupolă (octogonă) are o lungime de 3 st. (5 m. 683; lăturea pătratuluĭ de sub a doua cupolă (rotundă) are o lungime de 2 st. 5 p. (5 m. 372); iar diametrul jumĕtăților de boltă, egal la cîte și trele, are o lungime de 5 st., 1 p. (9 m. 796).

Lățimea navelor laterale, a căror lungime se potrivesce, după împărțirea ce am făcut amvonuluĭ, cu laturea spațiuluĭ pătrat de sub a doua cupolă (rotundă), este de 1 st., 3 p., 7 zol. (3 m. 026) și lățimea narthexuluĭ de 1 st., 4 p. (3 m. 160).

Laturea spațiuluĭ pătrat de sub bolta cantaruluĭ ține 1 st. (1 m. 896).

Temelia bisericeĭ, grósă și îndestul de înaltă, este cu 44 zolĭ (1 m. 156) afară din corpul clădireĭ.

B. *Interiorul*

Pe cît exteriorul bisericeĭ se deosibesce prin bogăția și belșugul feluritelor sale decorațiunĭ și printr'acésta chiar surprinde cu plăcere privirile la intrarea înăuntru, cu atît interiorul eĭ este lipsit de orĭ ce varietate architectonică și ornamentală. Păreṭiĭ bisericeĭ se înalță netezĭ și maĭ fără de nicĭ o modulație de d'asupra pardoseleĭ de lespeḑĭ pătrate, înviațĭ numaĭ prin picturile așternute și dispuse d'asupră-le într'un mod schematic. Chiar și cele 12 colóne din advonul bisericeĭ, care susțin a doua cupolă principală, sunt puțin și slab ornate. S'ar părea că architectul a vrut cu dinadinsul, prin contrastul podóbeĭ luxóse a exterioruluĭ cu aspectul liniștit, grav și puțin luminat al interioruluĭ, să deștepte, la intrarea în biserică, o întórcere în sineșĭ, o ațintire a minților, și să depărteze astfel gîndurile de la farmecul vederat al exterioruluĭ.

De la catar și pînă la interiorul bisericeĭ urcĭ 12 trepte de marmură, care, după spusa părinților din mănăstire, însemnéză cele 12 semințiĭ ale istraeluluĭ, și a căriĭ pardosélă se află cu 7 picióre (2 m. 212) înălțată de la pămînt. Indată ce pășescĭ înăuntru, prin nisce ușĭ în proporție fórte micĭ, unică intrare a bisericeĭ, privirea cade asupra tîmpleĭ ce scînteiază cu un luciŭ întunecos, despărțind altariul de cele-l'alte părțĭ ale bisericeĭ. Treĭ intrărĭ, din care cea din mijloc, maĭ deosebită prin mărimea și prin bogăția ornamentăreĭ sale, se numesce *ușa împărătéscă* și nu póte da trecere de cît numaĭ episcopuluĭ, duc în *altarul* (st. I. *a.)* ce se află dincolo de păretele de lemn al tîmpleĭ și ocupă apsida despre resărit. Acel altar a căruĭ pardosélă e la aceiașĭ înălțime cu a transeptuluĭ și cu a naveĭ, nu îșĭ unesce d'a dreptul jumĕtatea sa de cupolă cu stîlpiĭ transeptuluĭ, ci e despărțit de dînsul printr'o zidărie dréptă și largă ca de 5 picióre (1 m. 580) care ese ceva afară din rotunjimea semicirculară a apsideĭ, și prin care soliditatea turnuluĭ principal de d'asupra transeptuluĭ e fără îndouială fórte mult întărită. Acéstă parte a bisericeĭ, maĭ

[1]) *Kugler's* Handb. der Kunstgesch. p 278, 279. — *Förster's* Allgem. Bauzeit. XV. An. p. 350.

[2]) *Franz Kugler's* Geschichte der Baukunst. I vol. p. 366.

Curtea d'Argeş

Vedere generală

bine luminată de cît cele-l'alte, şi primesce lumina prin două mijlóce : în spaţiul de jos al păretelui, prin treĭ ferestre înguste care se deschid de treĭ părţĭ opuse şi care, fiind boltite în formă de trifoiŭ pe din afară, iar pe dinăuntru, cu arcurĭ ascuţite teşite, se scobesc pieziş în peretele interior, fără de nicĭ o articulaţie ; în spaţiul de sus, prin treĭ ferestre rotunde ce sunt astupate pe din afară cu plăcĭ de piatră găurite, şi ale căror scobiturĭ, cam pieziţe, pe dinăuntru, sunt ornate cu arabesce pline de gust. Nălţimea ferestrelor de jos, pe dinafară e de 9 picióre (2 m. 844) ; lăţimea lor pe dinăuntru, 18 zolĭ (0 m. 574) şi lăţimea numaĭ a lumineĭ ferestrelor, de 4½ zolĭ (0 m. 117). Sub semi-cupola apsideĭ se destinde în semicerc, o laviţă de piatră nu prea înaltă, avînd la mijloc un jeţ maĭ înălţat care este pentru episcop. Mijlocul altaruluĭ e ocupat de *préstol;* acesta este o masă de lemn susţinută de patru picióre de piatră şi acoperită cu baldachin, sculptat în lemn cu maĭ multă ostenélă de cît bun gust, carele şi el se sprijină pe patru stîlpĭ. Pe masă se află, o cruce pe care staŭ represintate, frumos săpate în céră, pe faţă *răstignirea luĭ Christos,* iar pe dos, *adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.* Préstolul întreg e o lucrare modernă ; el a fost făcut pe la sfîrşitul seculuiuĭ trecut cu îndemnarea celuĭ d'întîiŭ episcop de Argeş, Iosif, şi a înlocuit vechiul préstol care se stricase fórte şi care era împodobit cu turnuleţe turnate ; [1]) basa aceluia, de piatră şi cu ornamente mauresce, se vede încă sub préstolul actual acoperit de postav negru. Cele două firide laterale, formate prin eşirea afară din semicercul apsideĭ, a acelor ziduri de împreunare drepte, despre care am vorbit, sunt destinate, adică cea din stînga, despre nord, numită προσκομιδή *proscomidie,* pentru păstrarea deosebitelor învelitorĭ (aere, pocroveţe), întrebuinţate în slujba bisericéscă, precum şi a potiruluĭ, anaforeĭ şi vinuluĭ de cuminecătură; iar cea din drépta, despre sud, numită ςουλάπια, διακόνικον, *diaconic,* pentru ţinerea a deosebite vase şi unelte, maĭ ales a lemnelor, cărbunilor, cutiilor de tămîie şi de luminărĭ. Firida despre nord, învelită cu o perdea, e boltită rotund avînd pe margine nisce dinţĭ saŭ florĭ sculptate în stilul mauresc, care atîrn în jos ; un stîlpişor o desparte în două. Firida despre sud se sfîrşeşte sus cu un arc ogival cam scobit şi n'are florĭ maurescе. Sculptura acestor două firide, care sunt lucrate cu aceiaşĭ piatră ca exteriorul bisericeĭ, dovedesce că ele aŭ fost făcute astfel precum sunt astădĭ, chiar de la clădirea monumentuluĭ şi că 'şĭ aŭ păstrat forma lor primitivă. Incolo toţĭ păreţiĭ altaruluĭ pînă şi scobiturile cele înguste ale ferestrelor şi bolţile sunt acoperite cu picturĭ, precum sunt toţĭ păreţiĭ interiorĭ aĭ întregeĭ clădirĭ. Despre aceste picturĭ vom vorbi maĭ cu deamăruntul tot atuncĭ cînd va fi vorba şi despre picturile murale ale celor-l'alte părţĭ ale bisericeĭ.

Clădirea în formă de cruce saŭ *transeptul* se póte fórte bine împărţi : în spaţiul patrunghiular din mijloc (pătratul), şi în două braţe ale cruceĭ. D'asupra pătratuluĭ, prima cupolă principală, care este şi cea maĭ mare, se ridică la o înălţime de 14 st. şi 2 pic. (27 m. 176), măsurînd de la pardosélă pînă la punctul cel maĭ înălţat din interiorul cupoleĭ. Ea se rézimă d'a dreptul pe un olan (tambour) octogon, care şi acesta se află susţinut atît pe patru laturĭ de zid, puternice şi scobite de maĭ multe orĭ în unghiurĭ drepte, cît şi pe arcurile ce se destind între acele laturĭ. Transiţiunea între pătrat şi octogon e mijlocită prin triunghiurĭ boltire (pendentivĭ) ce se rotunjesc cu proeminenţe însemnate d'asupra celor patru colţurĭ ale pătratuluĭ. O singură cornicià cu profil semi-circular ce se destinde d'asupra triunghiuluĭ boltit, dovedesce trecerea la forma octogonală. Presiunea cea mare a cupoleĭ principale este tare sprijinită, despre nord şi sud, prin arcurile dintre laturile de zid, pe care arcurĭ se rézimă şi cele două semi-cupole ale braţelor cruceĭ ; iar, despre resărit şi apus, prin cele două înguste construcţiĭ intermediare (adică, cea menţionată maĭ sus din altar şi o a doua, care desparte transeptul de tinda bisericeĭ). Transeptul îşĭ primeşte lumina : jos tot prin treĭ ferestre înguste de aceiaşĭ înălţime şi lărgime ca cele din altar ; iar sus, tot prin treĭ ochiurĭ rotunde, aşeḑate şi ele în rotunjimea fie-căruĭ braţ al cruceĭ. Spaţiul coprins în cupola de d'asupra pătratuluĭ se luminéză prin opt ferestre înguste crestate în olan (tambour) şi dispuse astfel în cît să corespundă la cele opt lăturĭ ale luĭ. Ferestrile din partea de jos a transeptuluĭ sunt boltite în ogivă teşită şi scobite pieziş fórte simplu, în părete, cele rotunde de d'asupra aŭ aceiaşĭ mărime şi înălţime ca cele din altar ; păreţiĭ lor interiorĭ sunt asemenĭ ornaţĭ cu frumóse picturĭ de arabesce, iar pe dinafară ele sunt astupate cu plăcĭ de piatră săpate à-jour ; în fine ferestrele din olanul octogon se termină sus în formă de semicerc. Find că însă transeptul se află slab luminat numaĭ prin aceste ferestre, — lucru ce fără îndouială s'a avut în vedere chiar de la clădirea bisericeĭ, — spre a da serviciuluĭ divin, printr'un alt fel de luminare, un aspect maĭ solemn şi maĭ misterios, se obişnuesce a se aprinde în vremea leturghieĭ, o mulţime de candele şi făclíĭ, pentru care scop se şi află atîrnate lanţurĭ şi de sforĭ, un policandel principal cu multe braţe şi un mare numĕr de candele, precum sunt încă puse în biserică şi două marĭ candelabre. In mijlocul pătratuluĭ se află aşeḑată pe partea superióră a uneĭ înalte mescióre de citit, făcută de lemn dar fórte bogat împodobită şi care aci se chiamă *strană,* este zicem, aşeḑată, o icónă a înălţăriĭ Maiciĭ Domnuluĭ. De amîndouă părţile aceşteĭ mescióre principale, se află încă cîte una maĭ mică şi maĭ puţin împodobită care slujesc şi ele la trebuinţele mărunte ale serviciuluĭ divin. La păretele de jos, împrejurul braţelor de cruce laterale, sunt aşeḑate jeţurĭ pentru bărbaţĭ, dintre care unul, în partea despre sud, maĭ deosebit de cele-l'alte prin mărimea şi ornamentaţiile sale, se cunósce îndată a fi jeţul de închinăciune al episcopuluĭ. Aceste jeţurĭ n'aŭ nimic însemnat în sineşĭ şi sunt făcute, precum şi stranele, în timpiĭ modernĭ. Maĭ este încă de menţionat o mică lucrare de mosaică în forma de pătrat, care se află pe pardosélă, drept de desubtul bolteĭ turnuluĭ şi care este formată din bucăţĭ de marmură de colóre maĭ închisă şi maĭ deschisă, aşeḑate într'un desemn de arabesc.

Precum s'a maĭ zis, transeptul nu se légă nemijlocit cu advonul saŭ navea bisericeĭ, ci este despărţit de dînsa printr'o construcţie intermediară strimtă şi acoperită cu o boltă cilindrică (Pl. 1, *c*), care n'are nicĭ feréstră a sa proprie spre a priimi d'a dreptul lumină.

O uşe formată din bucăţĭ de piatră albă şi sură, aşeḑate în mozaică, boltită d'asupra cu cerc lat şi acoperită cu o îndoită perdea, desparte acea construcţie intermediară de navea bisericeĭ. D'asupra aceşteĭ intrărĭ, în partea despre construcţia intermediară, străluceşte cu litere de aur pe fund negru, o inscripţie în limba serbă (v. N. 1. la Appendice), care ne dă lămurirĭ asupra săvîrşireĭ bisericeĭ şi maĭ cu sémă asupra picturilor de pe păreţĭ.

Navea saŭ *advonul,* care prin acea construcţie intermediară şi prin uşa închisă ce duce la dînsa, se află despărţită de restul clădireĭ, dobîndesce şi maĭ mult înfăţişarea unuĭ *tot* întreg şi independent prin a două cupole principale ce architectul a so-

[1]) Magazinul istoric pentru Dacia publicat de *A. T. Laurian* şi *N. Bălcescu,* tom. IV. p. 261.

cotit de cuviință a înălța într'acéstă parte a edificiuluĭ, fără însă ca aci forma cruceĭ greceștĭ să se pótă complecta prin semi-cupole laterale, alăturate cu cupola centrală. Nisce bolte rotunjite, coprinse pe de lăturĭ, sprijinesc presiunea purtată de cele douĕ-spre-zece colóne și de arcurile ce se întind între dînsele și pe d'asupra cărora se înalță construcția aceleĭ a douĕ cupole principale. Aceste douĕ-spre-zece colóne, dispuse cîte patru de fie care parte, încing între dînsele un spațiŭ pătrat care formézá la mijloc ca un al douilea cuadrat, și determină, precum s'a maĭ spus, în laturile acestuia, douĕ nave laterale despărțite, precum și un fel de *narthex* saŭ tindă. Composiția acestor colóne, care nu prea mișcă pe privitor într'un chip plăcut, maĭ ales prin forma și ornamentația lor bizară, variază în privința baselor și a trunchiurilor, pînă la óreșĭ care puncturĭ ce le sunt tutulor comune; dar astfel însă în cît tot-d'a-una douĕ dintr'însele să presinte aceiașĭ ordonanță de părțĭ și aceiașĭ disposiție. Basa lor în general e așeḑată pe o temelie pătrată nu prea înaltă; ea se compune dintr'o *plinthă* care, în partea sa de jos, păstrézá forma pătrată a temelieĭ, dar îndată, prin micĭ scobiturĭ gradate, trece treptat la forma octogonală, ce se presintă curat desemnată printr'o modelătură în formă de cornicia resturnată și printr'o clină îngustă, așeḑate pe d'asupra plintheĭ. Prin aceste din urmă ornamente se determină și transiția de la octogonul plintheĭ la forma rotundă a trunchiuluĭ colóneĭ, precum și deosebirea în dispositiile ornamentale. La unile, lipsesce orĭ ce alt mijloc de transiție la forma colóneĭ; în casul acesta nu se deosibesce altă modulație, de cît nisce ornamente în formă de florĭ de crin, împrumutate din stilul mauresc, care resare din cele opt laturĭ ale clineĭ înguste despre care s'a maĭ vorbit, și staŭ așternute pe trunchiul colóneĭ (figura 1).

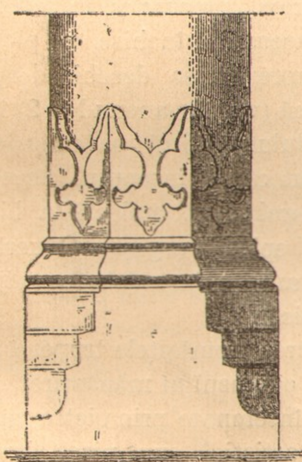

Fig. 1

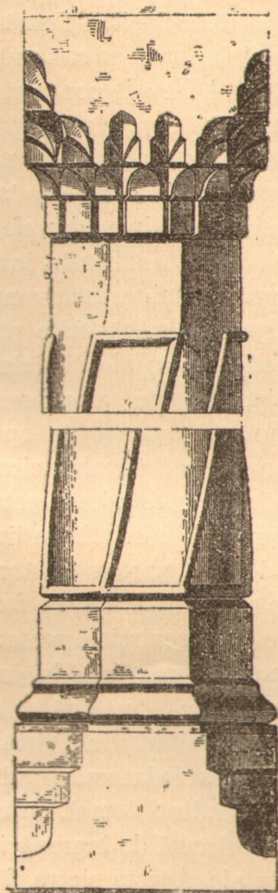

Fig. 2

Amîndouĕ colónele mijlociĭ, care staŭ în cuadrat despre partea narthexuluĭ, aŭ acéstă disposiție. La altele din contră, (figura 2) pe d'asupra clineĭ, stă o tăbliă cu opt laturĭ, a căruĭ margine de sus e despărțită printr'o scobitură saŭ contractare, de o modulare rotundă saŭ ciubuc, asemenĭ cu opt laturĭ, care încinge stîlpul și din unghiurile căria s'aridică în sus pe trunchiul colóneĭ, în lungĭ torsade, nisce ciubuce, parte întórse, parte împodobite în formă de solzĭ [1]. Lîngă capitel, aceste modulărĭ rotunde se sue vertical și uniudu-se cîte douĕ una după alta, în linie dréptă, ele preschimb din noŭ forma rotundă a trunchiuluĭ colóneĭ, în octogon. Astfel sunt amîndouĕ colónele din potriva colțurilor despre narthex. Altele, așeḑate alăturĭ cu acestea, aŭ și ele, pe d'asupra clineĭ, tăblia octogonă și mădulările rotunde care se urcă pe stîlpul colóneĭ; dar acestora le lipsesce ciubucul orizontal care légă d'a dreptul tóte modulările ce se înalță pe stîlp, sunt legate una de alta, cîte douĕ, sus și jos, printr'o vargă orizontală; ceia ce produce un efect destul de urît (figura 2). Cele douĕ maĭ apropiete colóne, de ambele părțĭ, sémănă cu cele douĕ descrise maĭ întîiŭ, cu singura deosebire cá aci ornamentele de florĭ care dincolo eșaŭ din octogon, lipsesc, și că stîlpul colóneĭ se înalță neted și gol în sus de piedestalul cu opt laturĭ (figura 3). Colónele din unghiurile despre transept presintă o divergință mult maĭ mare, căcĭ ele păstrézá forma octogonală chiar în trunchiul colóneĭ, d'asupra clineĭ înguste de la basă; însă cam pe la mijlocul stîlpuluĭ, fie-care lature a octogonuluĭ se sucește într'o direcție oblică și după ce s'a unit cu laturea următóre din stînga, îndată iarășĭ se ridică vertical, în sus. Astfel ele dobîndesc o formă bizară, ca cum ar fi frînte de pe la mijloc; ceia ce produce privitoruluĭ o impresie neplăcută. Cele douĕ din urmă colóne, care staŭ în mijlocul părțiĭ din pătrat ce este întórsă spre transept, sunt împreunate cu ușa ce dă intrare în transept și, prin lipirea lor nemijlocită cu dînsa, formez nisce prelungirĭ profilate în patru laturĭ, care sunt tot de odată și sprijinele arculuĭ rotunjit a aceleĭ ușĭ de intrare. De partea cea-l'altă, ele presint formal semi-octogonală care se preschimb în octogon complect pe d'asupra extremitățiĭ orizontale a ușeĭ.

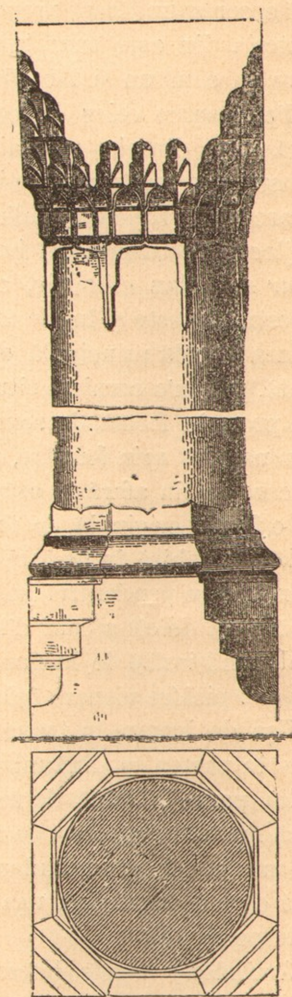

Fig 3

In ceia ce privesce capitelele acestor colóne, ele se deosibesc în treĭ forme. Cea d'întîiŭ și cea maĭ simplă se vede la cele patru colóne din unghiurĭ; ea consistă în aceleașĭ crestăturĭ în forma treptelor, ca la basă, cu deosebire numaĭ că aci transiția la tăblia pătrată de d'asupra, se face în ordin invers. Cele-l'alte colóne, exceptînd numaĭ pe cele douĕ ce se află la intrare în transept, presintă o a doua formă de capitele, care este caracterisată printr'o decorație desemnată după adevĕratul tip mauresc și pe care noĭ o vom găsi figurînd, într'o proporție mult maĭ mare și într'o ordonanță maĭ bogată și maĭ plină de efect, ca cornicia de încoronare pe laturile exteriore ale bisericeĭ; ea consistă dintr'o combinație variată

[1]) Colonete vĕrgate saŭ sucite, dar într'un gust mult maĭ perfect, se găsesc și în arcadele drumuluĭ cruceĭ de la St. Paul din Roma. Veḑĭ: „Denkmaelor der Kunst" publicate de *Ernst-Guhl* și *J. Kaspar*. 2 vol. tab. VIII 41 pag. 64.

și fórte complicată de diferite segmente și alte scobiturĭ și relievurĭ dințuite. Intr'însa, capitelul trece gradat la tablia cubică cu patru laturĭ de d'asupră'ĭ, prin disposiția acesteĭ decorațiĭ care, parte, începe d'a dreptul la căpătîiul de sus al trunchiuluĭ colóneĭ, și ajunge la forma octogonală, într'un mod fórte apropiat, prin nisce arcuirĭ de o formă originală, desvoltate succesiv de sus în jos și din care atîrnă în jos nisce micĭ console fórte grațióse (figura 3); parte iar, trecerea la octogon se face printr'o cornicĭă perpendiculară scósă prea puțin afară și prin tăblița eĭ superióră (figura 1). A treia formă o aflăm pe cele două colóne din mijloc, situate despre transept. Ea consistă din aceleași ornamente în formă de florĭ de crin pe care le am studiat pe basele unor colóne; însă aci, începînd chiar de la trunchiul octogonal al colóneĭ, ele se deprind în ordin invers pe masa capiteluluĭ, astfel ca, prin mijlocirea scobiturilor deja cunoscute în formă de scară, să determine trecerea la cuadratul tăblieĭ de d'asupra.

Stîlpiĭ colónelor nu presint nicĭ reducție nicĭ umflătură; secțiunea lor are pretutindenĭ aceiași grosime. Printr'acésta, colónele dobîndesc un aspect cam greoĭ care e micșorat pînă la óre care grad numaĭ prin modulările și ornamentele de la basă și de la capitele. Raportul între secțiunea și stîlpiĭ colóneĭ e corespundĕtor (proporțional) și este aprópe ca de 1^{m}9. Materia din care sunt lucrate e acelașĭ calcariŭ de rînd din care se compun și laturile exteriόre ale bisericeĭ.

Pe d'asupra celor 12 colóne aci descrise și arcurilor ce le légă între dînsele, se înalță a doua cupolă principală de o construcție maĭ simplă, adică astfel în cît chiar peste colóne și arcurĭ, se ridică o clădire pătrată d'asupra căria apoĭ, prin mijlocire de triunghiurĭ boltite (pendentivĭ) se înalță un *tambour* saŭ olan cilindric, ca sprijinitoruĭ direct al bolțeĭ. Opt ferestre înguste și înalte strepung tamburul care, și aci ca în prima cupolă principală octogonă, e despărțit de clădirea pătrată, printr'o cornicĭă situată d'asupra pendentivilor și avînd un profil în formă de semicerc. Clădirea pătrată 'șĭ primesce lumina, atît prin ferestre, așeḍate cîte două de fie-care lature și care pe din afară se arăt dreptunghiulare, iar pe dinăuntru aŭ o formă originală de trifoiŭ, cît și prin cîte o ferĕstră circulară deschisă în fie-care din cele patru cîmpurĭ boltite coprinse între pendentivĭ (st. II). Inălțimea aceste cupole e ceva maĭ mică de cît a celeĭ d'întîiŭ cupole principale; ea se urcă (calculînd iarășĭ de la pardosélă pînă în vîrful cupoleĭ) la 13 st. și 3 picióre vieneze (25 m. 596).

Ușa de intrare în transept, pe care am descris'o maĭ dinainte în partea sa dinăuntru, pórtă d'asupră'ĭ, aci ca și pe cea l'altă parte, o tablă de marmură plană, de colóre sură, care însă nu este acoperită de nicĭ o inscripție. Printr'acéstă tablă cu marginĭ dreptunghiulare, precum și prin cornicea orizontală care o înconjóră, ușa dobîndesce o coronare plăcută și bine potrivită.

Amîndouĕ navele laterale nu presint nimic particular. In spațiul de jos, treĭ ferestre (socotind printre dînsele și ferĕstra laterală care, după împărțirea ce am dat noĭ naveĭ întregĭ, face curat parte din narthex, advon), și tot atîtea în spațiul de sus al fie căriĭ nave laterale, daŭ lumineĭ din afară o intrare destul de restrînsă într'aceste tinde laterale, pe d'asupra cărora se destind bolte cilindrice, purtate, de o parte pe alăturatele colóne și arcurĭ ale spațiuluĭ pătrat de mijloc, de cea-l'altă parte, pe nisce stîlpĭ lațĭ carĭ staŭ rezimațĭ de pĕrețiĭ lăturașĭ, eșind dintr'înșiĭ cu vre-o 6—7 zolĭ (0, m. 158—0, m. 184) afară.

Ferestrele din spațiul inferior, care sunt împărțite pe la mijloc în două printr'un mic zid despărțitor, sunt tăiate pe dinăuntru în clină, fără de nicĭ o modulație; lucrarea lor e cam grosolană și sunt tot așa de înalte și de înguste ca ale altaruluĭ și ale transeptuluĭ. Cea din mijloc e boltită în ogivă, cele-l'alte două în arcurĭ de cerc rotunde (st. II). Ferestrele din spațiul superior, așezate la aceiașĭ înălțime cu cele-l'alte ferestre de acelașĭ fel din tóte părțile bisericeĭ, sunt circulare și închise, ca tóte cele asemuite lor, cu table de piatră strĕpunse.

Narthexul saŭ advonul se sub împarte în două spațiurĭ pătrate maĭ micĭ, d'asupra cărora se înalță două maĭ micĭ cupole, și într'un spațiŭ dreptunghiular lungueț, care desparte, pe cele-l'alte și este și el acoperit, ca navele laterale, cu o boltă cilindrică susținută în acelaș chip. Arcurile ce port cupolele sunt și ele așeḍate, pe de o parte, pe colónele din unghiurile învecinate ale pătratuluĭ mijlociŭ, pe de altă parte, pe nisce largĭ stîlpĭ rezimațĭ de zid. Aci, ca și la cupolele cele marĭ, aceste arcurĭ susțin o clădire pătrată pe d'asupra căria se înalță, prin mijlocirea pendentivilor ce formézà între dînșiĭ cîmpurĭ arcuite în semi-cerc, se înalță, ḍicem, tamburul cilindric saŭ olanu, adevĕratul sprijinitor al bolțeĭ. Aceste micĭ cupole capĕtă un caracter special și singular prin cele opt ferestruĭ înguste și strĕpunse în tambur spre a servi la luminarea spațiuluĭ interior al cupoleĭ, care, în loc să se înalțe vertical în sus, apuc o direcție oblică, înclinată pe un unghiŭ ca de 70 grade la orizon. Printr'acésta, tamburuile dobîndesc un aspect încolăcit, o formă spiralică, care, conform scopuluĭ obicĭnuit al unuĭ advon saŭ narthex, îĭ daŭ óre-care mișcare maĭ viă și îl face de contrastézá cu înfățișarea liniștită a celor-l-alte două cupole principale, care întorc iarășĭ simțimintele pe o cale maĭ pacĭnică, și astfel se produce o alternație plăcută. Ambe acele cupole se 'nalț d'asupra pardoseleĭ bisericeĭ la aceiașĭ înălțime; dar ele sunt mult maĭ scurte de cît cupolele principale. Inălțimea lor atinge aprópe la 11 st. (20, m. 856). Pentru iluminarea advonuluĭ, — de vreme ce el nu este riguros despărțit de cele-l'alte părțĭ ale naveĭ, — servă, osebit de cele două ferestre ale tindelor laterale pe care le am menționat deja, încă două alte ferestre de aceiașĭ formă cu ale navelor lăturașe, așezate în spațiul inferior, precum și, în cel superior, treĭ ferestre circulare și asemenea închise cu pietre scobite, care tóte aceste cincĭ împreună se deschid despre fațadă. O inscripție în limba romînă (veḍĭ la anexu No. 2) împodobesce partea dinăuntru a ziduluĭ de fațǎ; ea e așeḍată d'asupra intrăriĭ și ne face cunoscut că la începutul acestuĭ secol s'a sevîrșit o restaurație generală și complectă a bisericeĭ prin stăruința luĭ Iosif, primul episcop argeșan. O lucrare de mosaică, analogă cu cea din transept, împodobesce mijlocul pardoseleĭ din acéstă parte a bisericeĭ.

Și navele laterale și advonul păstrézà remășițele trupescĭ ale maĭ multor domnĭ, mitropolițĭ și egumenĭ aĭ mănăstireĭ, ale căror locurĭ de îngropăcĭune sunt însemnate prin pietre mormîntale. Aceste pietre, fără valóre artistică, sunt nisce simple paralepipede, une-orĭ fără de nicĭ o ornamentare ci numaĭ cu o inscripție, alte-orĭ iar, cînd se vede o cercare de a li se da o disposiție maĭ artistică, ele dovedesc un gust destul de grosolan. Cele care merită maĭ mult a fi menționate sunt mormintele a douĭ prințĭ, Négoe și Radu de la Afumațĭ, unul fondatorul și cel-l'alt sĕvîrșitorul clădireĭ aceșteĭ bisericeĭ. Amîndouă sunt de marmură sură și aŭ, osebit de inscripție, óre care decorație d'asupră-le. Piatra mormîntală a luĭ Négoe Voevod presintă, de desubtul unuĭ rotogol ornat înăuntru cu săpăturĭ în formă de solḍĭ, o cruce mare cu îndouite rescrucĭ

prin care strĕbat, d'a stînga, stégul de biruință al credințeĭ, și d'a drépta, o cheiă. Sub cruce se află un cap de mort; afară de acestea se maĭ vĕd, în deosebite părțĭ ale lespedeĭ, ornamente rotunde asemenea cu cele de sus, dar maĭ micĭ. Inscripția funerară (anexu No. 3), curat scobit cu litere marĭ pe marginĭ, încinge totul. Mormîntul luĭ Radu-Vodă e și maĭ simplu, căcĭ pórtă săpată în față o figură de călăreț cu buzduganul în mînă, (icónă negreșit a prințuluĭ). De desubt se află inscripția care prin degradarea petreĭ a devenit plină de lacune (anexu No. 4).

Precum s'a maĭ zis, toțĭ păreții dinăuntrul bisericeĭ, chiar și clinele ferestrelor și însășĭ bolțile, sunt acoperite cu picturĭ. S'ar părea că architectul cu dinadinsul s'a lipsit de orĭ ce altă decorație pe pereții interiorĭ aĭ bisericeĭ, ca să cîstige cît maĭ mult spațiŭ pentru represintarea figurată a credințelor religióse, care este prescrisă pentru bisericile de ritul grecesc și care a devenit atît de scumpă aderanților acestuĭ rit. Dar acéstă încărcătură a spațiuluĭ interior al bisericeĭ, care deja prin sineșĭ produce asupra celuĭ ce intră în biserică, o impresiune apăsătóre și chiar un fel de îngrijare, are încă din nenorocire, — maĭ ales din pricina micșorimeĭ și îngustimeĭ ferestrelor care nu daŭ o lumină îndestulătóre înăuntru — are, dicem, marele defect de a întuneca și maĭ mult interiorul și tot de odată de a slăbi fórte tare efectul măreț și spațios al cupolelor. Tóte picturile, cu excepția unor puține tablourĭ din timpiĭ modernĭ, port fără îndouială întipărirea arteĭ bizantine și, cu tóte că în genere caracterul schematic predomnesce, nu ne putem însă opri de a recunósce că, maĭ cu sémă în figurile luĭ Cristos și Maiceĭ Domnuluĭ, se arată o concepție adîncă, óre care căldură de simțiminte, o inspirație destul de religiósă și un sbor poetic independent, dar maĭ ales o îndemînare tecnică învederată. In de oște, ordonanța acestor picturĭ murale, care sunt executate pe un fund de gips, este aceia prescrisă pentru zugrăvirea bisericilor bizantine, precum se vede mai cu sémă din manualul de pictură de la muntele Athos, ἑρμενεια τῆς ζωγραφικῆς, publicat maĭ întîiŭ într'o traducere franceză de Didron, și apoĭ într'una germană de Schaefer; dar aci se presint deviațiunĭ destul de însemnate de la modelele manualuluĭ, carele 'șĭ aŭ principiul lor atît în caracterul distinctiv al concepțiuneĭ artistuluĭ din a căruĭ mînă aŭ eșit, cît și maĭ ales în ordonanța particulară și originală a diferitelor părțĭ ale constructiuneĭ.

In adîncimea ambelor cupole principale, tronéză și aci, precum se cere în manualul munteluĭ Athos: *Isus Christos, A-tot-țiitorul*, Ἰῆσους ΧΣ, *ὁ παντοκράτωρ*. El cată spre apus și ține drépta ridicată spre bine cuvîntare (în chipul grecesc), pe cînd în mîna stîngă pórtă evangelia închisă. In amîndouĕ cupolele e represintat cu barbă și în vîrstă virilă puternică; însă în cupola octogonă, spre a corespunde cu forma tamburuluĭ, el e înconjurat cu o lumină de aur în opt colțurĭ, în vreme ce în cupola rotundă e încins cu un cerc rotund aurit. In lumina de aur din cupola octogonă se vĕd împrejurul Pantocratoruluĭ, cuvintele următóre în limba română:

„Domnul s'a uitat din cerurĭ la fii ómenilor ca să vadă de este vre unul care să'l înțelégă și să'l caute pre El și toțĭ l'aŭ arătat pre El."

Cercul de aur înprejurul luĭ Christos din cupola rotundă e împodobit cu cuvintele (tot în limba română): „Iată, iată, Eŭ sunt mîntuitorul lumiĭ." Cele-l'alte cîmpurĭ din interiorul ambelor cupole, adică sub Pantocrator, sunt împărțite, de sus în jos, după cum prescrie și manualul, în maĭ multe fîșiĭ saŭ șirurĭ care se despart unile de altele în direcție orizontală. Cel d'întîiŭ, îndată sub mîntuitor, și chiar încă în spațiul bolteĭ, e compus de Serafimĭ și de Tron, din care ceĭ din urmă sunt înconjurațĭ de patru aripĭ pe care se îngînă fața albastră închisă cu cea roșie; al douilea șir, carele este deja în tambur, coprinde Cheruvimiĭ (cu douĕ aripĭ) și cele-l'alte cete de îngerĭ; dar dintre dînșiĭ lipsesce aci, ca ***stăpîna îngerilor*** *ἡ κυρία τῶν ἀγγέλων*, Maica Domnuluĭ, *Panaghia*, și, împotriva eĭ, despre apus, înainte mergătorul mîntuitoruluĭ, precum se cere în manualul de pictură. Un al treilea și al patrulea șir, între ferestrele din tambur, conțin 16 figurĭ de profețĭ, care sunt astfel împărțițĭ ca între fie-care douĕ ferestre să fie tot-d'a-una cîte douĭ. Pînă aci picturile din ambele cupole se potrivesc întru tóte; dar d'aci încolo se află deosibire In cupola octogonală, pe șirul ce vine de desubtul figurilor de profețĭ, se vede dispusă pe opt laturĭ, represintarea ***sînteĭ liturghiĭ***, după cum ne o arată și manualul [1]) adecă, la resăritul cupoleĭ, Christos în veșminte de archereŭ se pregătesce însușĭ a sĕvîrși sînta slujbă, înconjurat de o mulțime de îngerĭ, care 'ĭ aduc odăjdiile, sfintele vase și cele-l'alte obiecte trebuitóre la sînta slujbă. Represintarea înmormîntăriĭ luĭ Christos, sĕvîrșită de îngerĭ, — necesarie pentru exacta înțelegere a sînteĭ liturghiĭ, — ocupă partea despre nord a acestuĭ șir, deja pe cele patru cîmpurĭ arcuite dintre pendentivĭ, se află o pictură de un caracter particular, despre care nu se pomenesce în învățăturile pictureĭ eclesiastice de la muntele Athos. In adevĕr, pe cîmpul arcuit despre rĕsărit e representată o biserică purtată sfințiĭ Petre și Pavel; pe cel despre miadă-di, o evangeliă d'asupra căruia fîlfîe un porumb într'o lumină strĕlucitóre, ținută de sfințiĭ Iacov și Bartolomeŭ; pe cel despre apus, sfințiĭ Toma și Filip țin marama sfinteĭ Veronica și pe cel de despre miadă-nópte se vede iașĭ sînta maramă, însă aci e ținută de sfințiĭ Apostolĭ Andreĭ și Simion. In triunghiurile boltite (pendentivĭ) sunt represintațĭ evangeliștiĭ; dar abătîndu-se de la obiceiul care pune în tóte bisericile, maĭ întîiŭ pe Ión, aci este Matheĭ în bolta despre nord-ost, Ión în cea despre sud-ost, Marcu în cea despre nord-vest și Luca în cea despre sud-vest. Largile muchĭ (archivolte) ale arcurilor care se întind între ceĭ patru stîlpĭ ce susțin cupola, precum și laturile acestor arcurĭ, formînd cel din urmă șir al spațielor cupoleĭ, sunt împodobite cu portrete de sînțiĭ archereĭ.

In cupola rotundă care se înalță pe d'asupra naveĭ, represintarea sînteĭ liturghiĭ lipsesce de sub șirul figurilor de profețĭ; în locu'ĭ se vĕd pe înălțimea cîmpurile arcuite dintre pendentiv: spre rĕsărit marama sîntă, spre apus Potirul comunicăreĭ, spre nord și spre sud, Isus înfățișat ca lăstar de viță și ca Emanoil. Pendentiviĭ presintă și aci pe ceĭ patru evangeliștiĭ în același ordin ca în cupola octogonă. Pe cîmpurile arcuite se află represintațiĭ care se report: parte, la sĕrbătorile numite al Domnuluĭ [2]), precum Buna-Vestire, Nascerea Domnuluĭ, Chipul luĭ Chistos, fuga luĭ Iosif și Marieĭ în Egypt, etc.; parte, la sĕrbătorile Maiceĭ Domnuluĭ [3]), precum binecuvîntarea Marieĭ, etc.; iar dedesubtul lor, pe capitelele colónelor care port cupola și achivoltele arcurilor ce împreună colónele, sunt represintațĭ deosebițĭ profețĭ; o parte din aceștia, precum serbătorile zugrăvite maĭ sus, aŭ cîte o băndulița pe care le staŭ numele însemnate într'o legendă prescurtată.

Din cele treĭ emicicle, cel despre resărit (în altar) arată în adîncimea bolteĭ, pe Maica Domnuluĭ, precum și cere ἑρμενεία, ședind pe un tron, în brațe cu fiul sĕŭ Isus, carele înalță drépta

[1]) Vedĭ „Manalul Pictuureĭ," p. 24 și 232
[2]) Manualul Pictureĭ, p. 171 sq.
[3]) Manualul pictureĭ, p. 276 sq.

sa spre a bine cuvînta, iar cu stînga ține evangelia. Ingerĭ și archangeliĭ îĭ înconjor. Sub dînșiĭ, de tot în cercul firideĭ principale, se văd, în mărime naturală, liturgiștiĭ ceĭ marĭ, st. Vasile, st. Grigorie din Nazianț, st. Ión Chrisostom, st. Ión Damaschinul, și alțĭ sînțĭ archereĭ. Firidele laterale cele micĭ din altar aŭ și ele împodobirea lor picturală; cea despre nord e decorată cu un «*Iată omul!*» raportîndu-se la sîntele vase ce se păstrézĕ chiar acolo, în vreme ce aceia despre sud n'are altă ornamentație de cît ceva arabescurĭ executate cam gros, cu embleme enigmatice.

Emiciclele despre nord și sud sunt fórte degradate și picturile lor sunt maĭ de tot șterse; cu tóte acestea se maĭ deosibesc într'însele picturĭ care se report, parte la faptele și la minunile luĭ Christos, parte la sînțitele sale suferințĭ. Spațiul cel maĭ de jos al acestor două semi-cupole conține chipurĭ de sînțĭ archiereĭ și martirĭ, represintațĭ în mărime naturală.

Din cele două cupole maĭ micĭ (d'asupra tindeĭ), cea despre sud, după preceptele din ἑρμενεία, conține în adîncimea sa, pe mîntuitorul în veșminte de aur ornate cu florĭ, pe un cîmp albastru înstelat. D'asupră'ĭ se văd cuvintele prescurtate după obiceiŭ Ις Χς, și împrejurul gîtuluĭ sĕŭ, cuvîntul Εμμανουήλ. Aci el este fără barbă și ține amîndouĕ mînele ridicate spre a bine-cuvînta. Imprejuru'ĭ dar deja printre ferestrele tamburuluĭ, staŭ cetele de îngerĭ, sub care, tot printre ferestre, urméză un șir de sînțĭ părințĭ și de profețĭ. Pendentiviĭ conțin pe ceĭ carĭ se numesc aci poețiĭ (cîntărețiĭ [1]), ședînd toțĭ pe jețurĭ și scriind. Intre pendentivĭ, adică pe cîmpurile arcuite formate de eĭ, se văd jur împrejur, chipurile (pînă la brîŭ) a 16 sînțĭ. Ordonanța picturilor din cupola ce se înaltă la stînga saŭ spre nord, este aceiașĭ, dar cu osebire însă că aci, în adîncimea cupoleĭ, șade pe tron, Maria cu pruncul sĕŭ Isus, asupra căruia ea își întinde brațele eĭ protegiuitóre; apoĭ iar, în locul celor 16 sînțĭ din cîmpurile arcuite dintre pendentivĭ, aci 16 sînte femeĭ forméză corul cel maĭ de jos din cupolă; cele-l'alte picturĭ sunt aceleașĭ. D'asupra Marieĭ cuvintele cunoscute (prescurtate și aci): ΜΡ. ΘΥ. (Μήτερ Θεοῦ), și împrejurul gîtuluĭ, de amîndouĕ părțile, cuvintele: ἡ πλατατέρα τω οὐρανῶν scrise litere slavone.

Pe părețiĭ lateralĭ aĭ naveĭ, precum și pe partea interióră a fațadeĭ, îndată dedesubtul bolților, sunt represintate, în seriĭ continue, martirologiĭ și cele șapte sinóde saŭ sobóre ecumenice; iar pe cel din urmă și maĭ de jos rînd, și adică numaĭ pe păretele lateral despre nord și pe jumĕtatea ziduluĭ despărțitor despre transept, care se légă cu acel părete, sunt înfățișațĭ, în mărime naturală, maĭ mulțĭ sînțĭ martirĭ. Cele l'alte părțĭ ale păreților lateralĭ din nave sunt decorate cu portretele ale maĭ multor domnĭ aĭ țăriĭ romînescĭ, din care uniĭ sunt figurațĭ cu soțiile lor, precum și cu portretul unuĭ prinț al Serbieĭ împreună cu soția sa, și cu al primuluĭ episcop de Argeș, toțĭ aceștia de mărime naturală și cu bogate podóbe. Din tóte aceste portrete, pe păretele despărțitor despre transept, se află al nenorocituluĭ domn Radu de la Afumațĭ și al soțieĭ sale Roxandra. Alăturĭ cu acestea, dar pe păretele lateral despre sud, sunt portretele luĭ Négoe Vodă și Dómneĭ sale Despina. Ambele perechĭ de domnitorĭ aŭ portul național obicinuit în timpiĭ lor, adică bărbațiĭ sunt învelițĭ cu un fel de mantiă lungă și largă cu cusăturĭ de fir pe margine, sub care se ascunde o altă haină maĭ scurtă și roșiă; iar femeile sunt represintate cu o rochie lungă stacojiă d'asupra căria vine o haină maĭ scurtă, bogat cusută și îmblănită pe laturĭ; ca întemeetorĭ saŭ ctitorĭ aĭ bisericeĭ, eĭ port pe mînĭ o mică icónă (copie) a edificiuluĭ. După aceștia vin d'a rîndul, portretul luĭ Radu Negru cu soția luĭ Margarita, purtînd o cruce între dînșiĭ; al luĭ Petru Voevod, al prințuluĭ sîrbesc Lazăr cu soția sa Komilița, socri aĭ luĭ Negoe Voevod; apoĭ ale Voevodilor romînĭ Vlad, Vintilă, Radu, a douĭ Mircĭ și al luĭ Alexandru (aceștĭ treĭ în haine ungureștĭ, cu ițarĭ verzĭ, dolman verde și mantiă roșiă), precum și al celuĭ dintîiŭ episcop argeșan, Iosif; cele șapte din urmă chipurĭ se află pe păretele interior al fațadeĭ. Portretul celuĭ d'intîiŭ episcop Iosif, precum și unele picturĭ pe pînză, așezate între colónele ce susțin cupola, ca părețĭ despărțitorĭ de către ambele nave laterale, și care înfățișez faptele sîntuluĭ George, port caracterul timpilor modernĭ și se depărtez mult de tipul bizantin.

Un element principal al bisericilor greceștĭ la a căruĭ bogată și luxósă alcătuire arta bizantină dirige o atențiune particulară [1]), este păretele dinăuntrul bisericeĭ care desparte altarul de transept, numit în deobște *iconostasis*, iar în țara romînéscă, *tîmplă* (fruntar). Iconostasul actual din biserica mănăstireĭ de Argeș, e d'o origină maĭ modernă, fiind că cel vechiŭ a fost stricat de turcĭ; el își datorește înființarea la primul și adesea numitul episcop Iosif, care îl ridică la 1812 El consistă dintr'un părete de lemn care are ca la 3 stînjenĭ vienezĭ (5 m. 688) înălțime și este acoperit peste tot cu picturĭ. Opt micĭ colóne pe jumĕtate mascate se par a purta tótă construcția, ale căriĭ părțĭ superióre sunt încununate cu săpăturĭ aurite lucrate în stil împletit; iar d'asupra acestora, se înaltă, la mijloc, o cruce bogat poleită cu mîntuitorul resticnit pe dînsa, avînd și de fie-care parte, pe cîte o tăbliță, pe Maria și pe Magdalena. Pictura, executată pe cîmp de aur, se împarte în patru șirurĭ orizontale, printre care se destinde continuŭ cîte o bandă îngustă cu ornamentațiĭ de florĭ și de frunde. Șirul cel maĭ de sus coprinde 12 chipurĭ de profețĭ; al douilea, pe ceĭ 12 apostolĭ; iar al treilea și al patrulea represint împrejurările cele maĭ însemnate ale vieţeĭ luĭ Christos, înfățișate în micĭ picturĭ fórte îngrijite. Dintre cele treĭ ușĭ de jos, care duc în altar, cea din mijloc presintă figura sóreluĭ, d'asupra căria stă porumbul, sculptat în lemn și poleit peste tot; cele-l'alte două sunt decorate fie-care cu figura unuĭ înger. Intre ușĭ maĭ sunt atîrnate cîte-va icóne pe pînză, adică un cap de Christos, o figură a Maiciĭ Domnuluĭ, un st. Niculae, o adormire a Marieĭ, care, printre mulțimea de picturĭ lucrate după modul bizantin, isbesc îndată privirea prin caracterul artistic occidental în care sunt ele executate. După zisa călugărilor din mănăstire ele aŭ fost lucrate de un pictor rus numit Iestatie. Nu este de tăgăduit că varietatea și jocul de colorĭ al acestor picturĭ, unit cu strălucirea luminósă a cîmpuluĭ lor poleit, vĕdute acestea la lumina misterióśă ce respîndesce în transept o mulțime de candele și de făclii, produc asupra celuĭ ce intră în biserică, o uimire particulară a simțurilor, care cu tóte acestea nu este în stare a încăldi inima și a face să nască o mișcare adîncă și o aspirație înălțată a spirituluĭ. Pe iconostas e încă vrednică de băgat în sémă următórea inscripție, scrisă în limba romînéscă, pe două rîndurĭ ce se văd pe cele dintîiŭ șirurĭ orizontale; însă dispoziția eĭ nu este într'o direcție orizontală ca după obiceiŭ, ci spre a o putea citi, cuvintele trebuesc alternate cînd din cel dintîiŭ, cînd din al douilea rînd; astfel ea zice: „Ingrozitor e acest loc. Altul nu este, de cît casa Domnuluĭ

[1]) *Schäffer*, la locul citat, p. 326.

[1]) Compară *Förster*'s Allgemeine Bauzeitung. XXII an. p. 391 sq.

I. Georgescu

Statua Justiției
(Palatul Băncei naționale din Bucresci)

și acésta e ușa ceruluĭ. Dómne, cinstit'am casa ta și locașul cinstireĭ tale. Psalm 25, 7 la lẹt. 1812.“

(Va urma)

Anexu No. 1. (III din textul german). (Traducere din slavonește).

„Cu voia tatăluĭ, cu ajutorul fiuluĭ și cu sevîrșirea sîntuluĭ spirit, Amin. In Christos Dumnezeŭ bine cinstitul Iω Négoe Voevod din temelie a înălțat acest sînt chram al Adormireĭ prea curateĭ Născătóre de Dumnezeŭ, și l'a început și nu l'a sfîrșit și sufletul luĭ s'a dus la vecĭnicile locuințe, rugindu-se : pe cine Dumnezeŭ va înălța după mine, să săvîrșască și să zugrăvéscă icónele care le am poruncit. Si eŭ în Christos Domnul Iω Radul Voevod le am sevîrșit, sub egumenul Kir Georgie. In anul 7035, luna Septembre 18 ḑile (1526).

Anexu No. 2. (XIV din textul german). (Traducere din slavonește)

„Intru slava sfinteĭ ceĭ de o ființă și nedespărțite troiță și întru cinstea și lauda prea curateĭ fecióre Maiciĭ luĭ Dumnezeŭ, zugrăvéla aceteĭ sfinte bisericĭ pre unde căḑuse din străbaterea ploilor prin zid de cînd aŭ fost acoperișul stricat, s'a prefăcut de iznóvă, iar unde era numaĭ frecată, s'aŭ spălat prenoindu-se cu văpsele peste tot, prin osirdia smerituluĭ chir Iosif, întîiul episcop al Argeșuluĭ întru ale căruia ḑile și alte lucrurĭ s'aŭ făcut, fiind Mitropolit Ungrovlahieĭ, prea sfinția sa chir Dositeĭ și domn Iω Constandin Ipsilante Voevod.

Ostenitor fiind la lucru chir Meletie iconomu la anul 1804 . . . . luna Octombre 25“.

Anexu No. 3 (V din textul german). (Text romȃnesc)

„A răposat robul luĭ Dumnezeŭ Im Négoe Voevod și Domn al tóteĭ țĕreĭ Ungrovlachieĭ și părților despre Dunăre, în luna Septembre 15 ḑile, anul 7029, ocolul sóreluĭ 26, ocolul luneĭ 15, temelia 18. A domnit anĭ nouĕ și jumĕtate. Rog, pe cine Domnul va alege ca să urmeze nouĕ, să păzească acest mic mormînt și locaș al óselor mele, ca să fie nebăntuite“ (1520).

Anexu No. 4 (VI din textul german). (Traducere din Slavonește)

„La anul 7037, luna Ianuarie, a 4 zi, ocolul sóreluĭ 7, indiction 3, a rĕposat robul luĭ Dumneḑeŭ prea milostivul Iω Radu VV. Domn al tóteĭ țĕreĭ Ungrovlachieĭ și al părților despre Dunăre, fiul mareluĭ și prea bunuluĭ Radu Voevod . . . .

. . . .

zac în mormînt îngust, singur, așteptând glasul archangheluluĭ, trîmbița de la sfîrșit, invierea lumeĭ, schimbarea elementelor, rugind pe ceĭ pe carĭ Dumneḑeŭ îĭ va alege spre a ne urma nouĕ, să păzéscă acest îngust locaș, locuința óselor nóstre, ca să fie nebântuite,„ (1529.)

JUSTIȚIA

Printre numerósele opere ale sculptoruluĭ Georgescu, *Justiția* de sigur este una din cele maĭ bine reușite.

Acéstă statue a fost întocmită și se află așeḑată în una din cele patru firide (niclie) ale fațadi principale a Palatuluĭ Bănceĭ Naționale.

De o concepțiune fericită, opera d-luĭ Georgescu îndeplinește cu succes rolul pentru care a fost creată.

Din desemnul aci alĕturat se póte aprecia formele raționale ce a știut sĕ dea uneĭ statuĭ representînd un subiect așa de dificil.

Felicităm pe tînărul nostru sculptor și sperăm că pe viitor vom avea ocasiunea a presenta lectorilor noștri multe din operile artistuluĭ nostru.

VILLA M MANDREA

Ilustrația nóstră represintă villa d-luĭ M. Th. Mandrea în strada Diaconesselor, așea cum s'a executat după planurile coleguluĭ nostru d. architect Gr. Mandrea.

Clădirea este în totalul sĕŭ, una din cele maĭ rĕușite construcțiĭ ca stil și execuțiune.

Locul fiind regulat, a permis architectuluĭ a întocmi un plan cu dispositiĭ interióre destul de grandióse, în genul unuĭ mic palat.

Casa se compune din subsol, parter și etagiu. — Distribuțiunea se póte examina în planurĭ, și e lesne de observat că ea întrunește două condițiunĭ esențiale, adică o împărțeală practică a camerilor în concendanță cu un efect decorativ și de proporție.

Forma și decorațiunile exterióre sunt în stil renaștere.

Constrcția în total nu lasă nimic de dorit nicĭ ca construcție nicĭ ca estetică și face onóre coleguluĭ nostru.

SCOALA SECUNDARĂ DE FETE DIN PLOESTI

In cursul luneĭ acestia s'a sĕrbătorit la Ploeștĭ punerea pietri fundamentale a nouluĭ local pentru scóla secundară de fete, ce se construește de societatea pentru învĕțătura poporuluĭ romîn secțiunea de Prahova dupĕ planurile d-luĭ architect I. Socolescu.

In momentul de față lucrările sunt fórte înaintate, și probabil că în vara anuluĭ viitor totul va fi complect gata.

ARCHIVELE STATULUI

Se știe că pînă astă-ḑĭ tóte actele publice zac prin dulapurile saŭ pivnițile autorităților expuse la distrugere saŭ disparițiune din causa lipseĭ unuĭ local special unde să fie conservate.

In creditul din 1886 prevĕḑîndu-se un fond pentru clădirea Archivelor Statuluĭ, Ministerul Instrucțiuneĭ Publice și al Cultelor a luat mĕsurile cuvenite pentru întocmirea proectuluĭ și executarea imediat a acestuĭ util local.

Demersurĭ s'aŭ făcut pe lângă tóte autoritățile, a 'șĭ arăta părerile, spre a putea întocmi un program de clădire dupĕ care să se execute proectul.

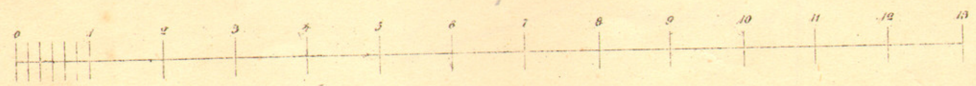
AVIS

Vin adesea cererĭ de pe la diferitele Primăriĭ pentru a li se recomanda architecțĭ carĭ să dirigă serviciele technice ale orașelor.

Spre a putea da satisfacere autorităților, rugăm pe d-niĭ architecțĭ ce doresc a ocupa astfel de posturĭ să bine-voiască a ne face cunoscut spre a dispune cele de cuviință.

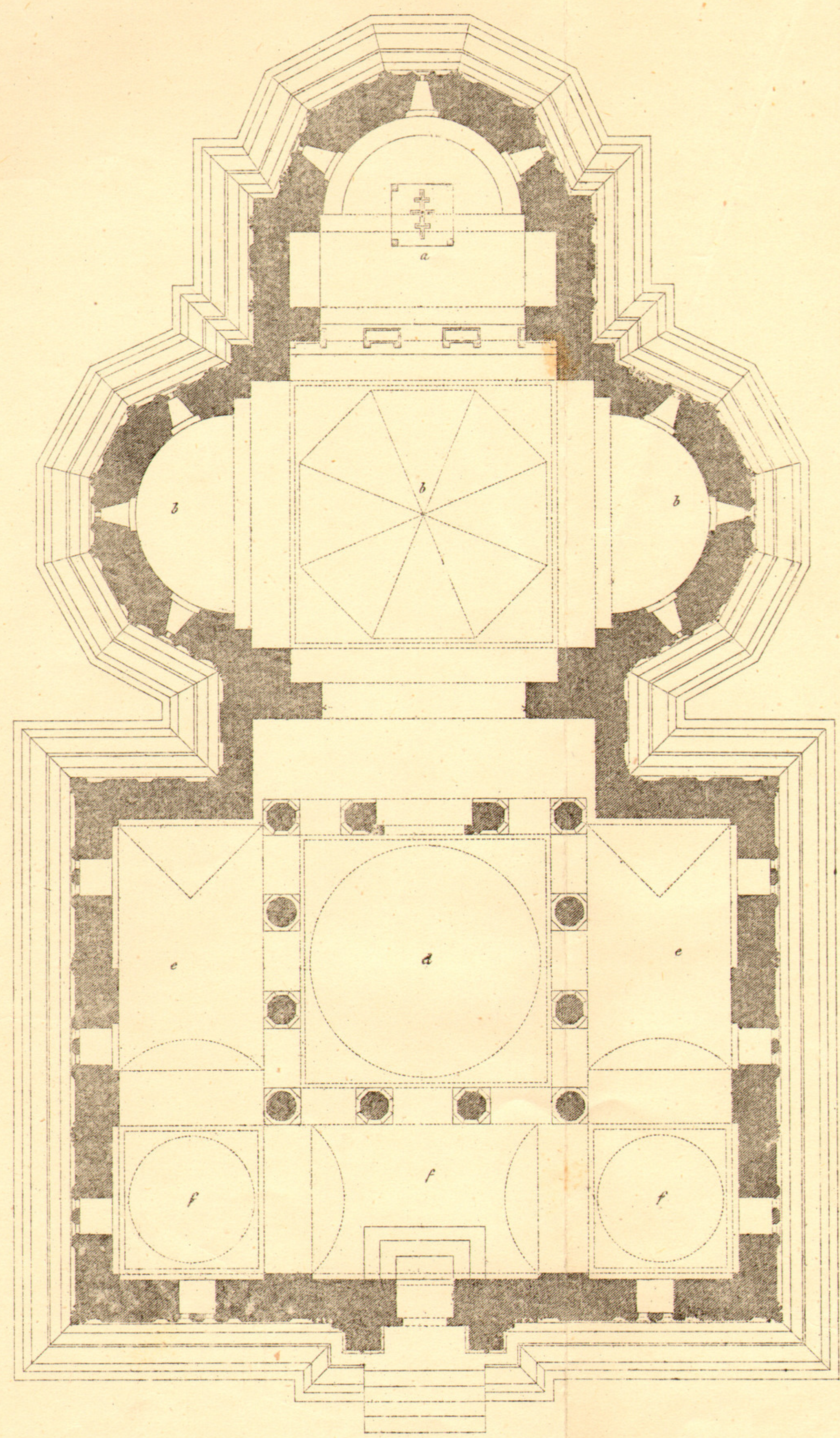
Administrația.

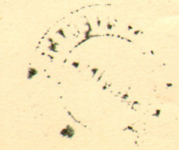

Secția in lung

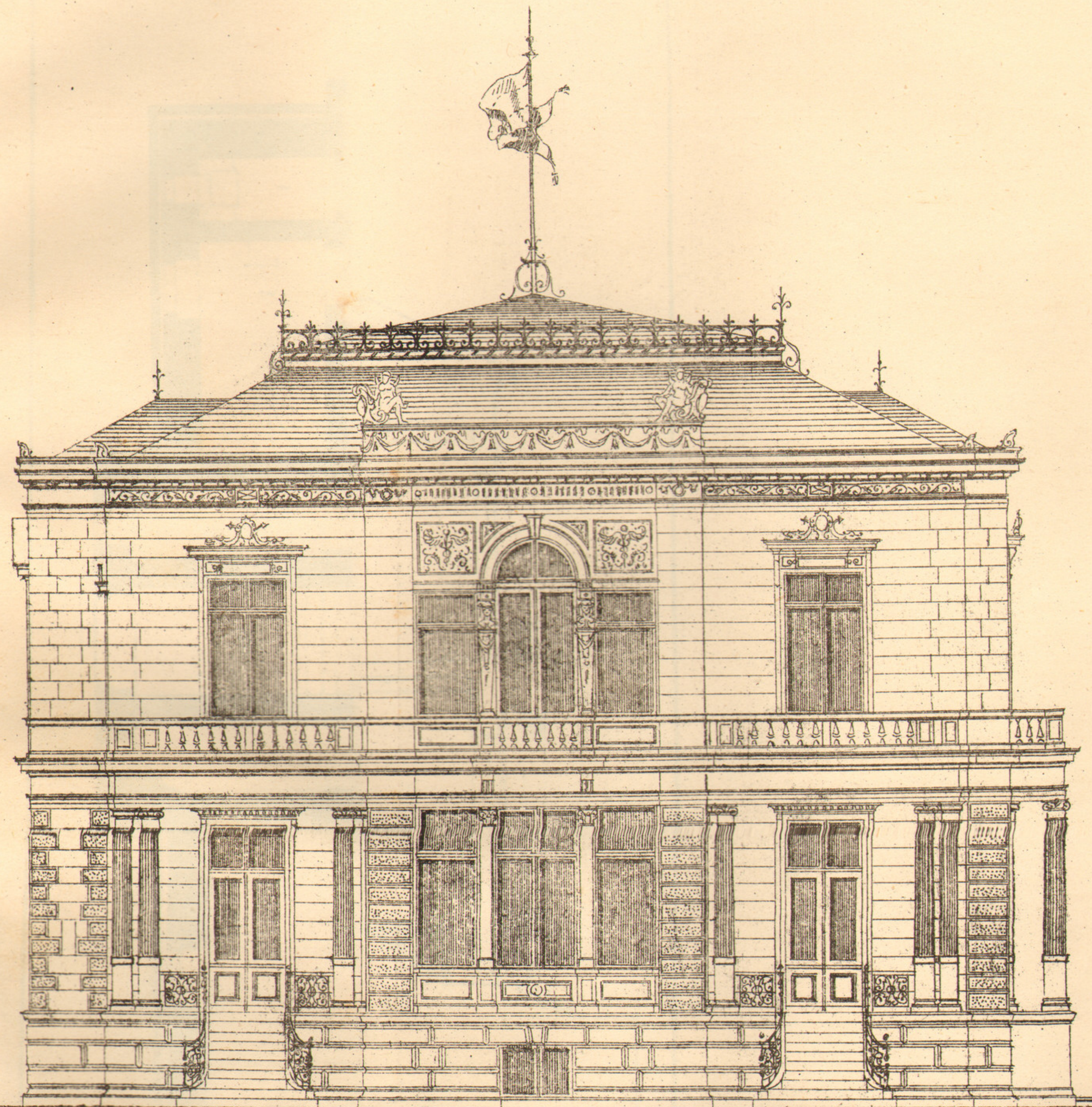

Planul

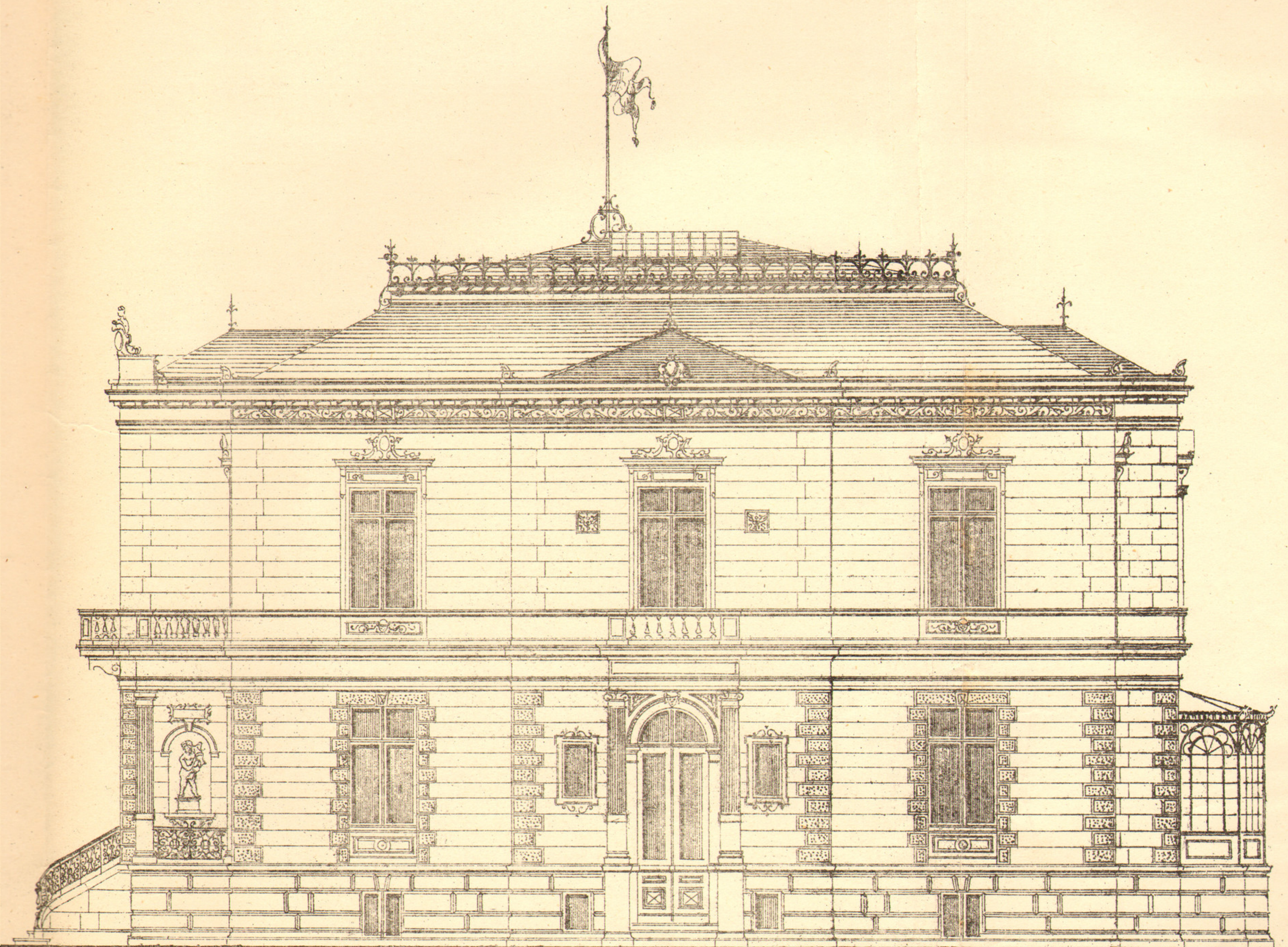

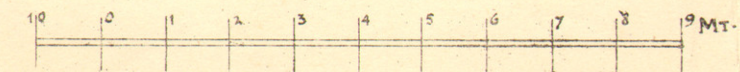
VILLA Dlui M. TH. MANDREA

Fasadă spre Strada

Fasada spre Curte

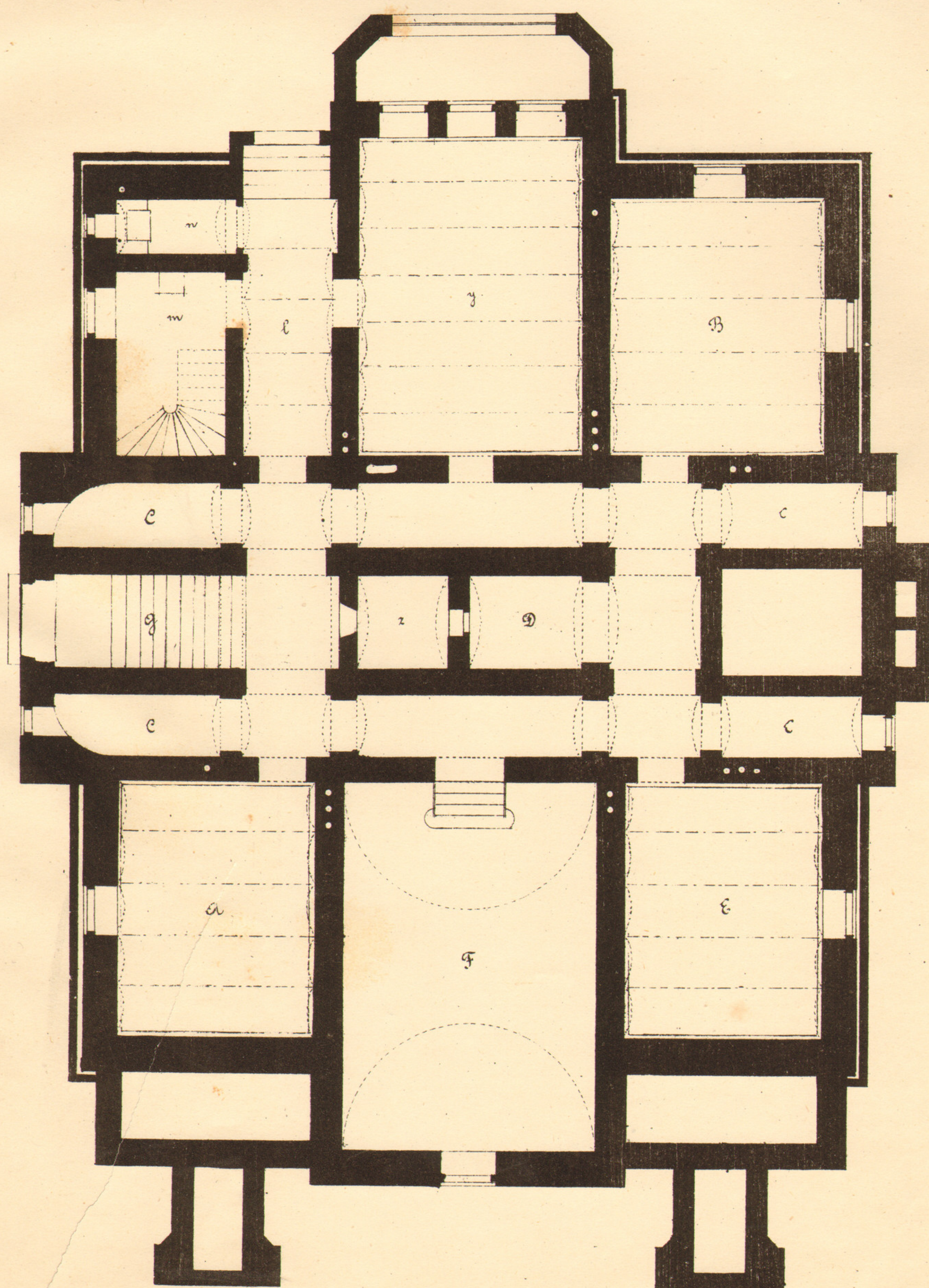
G. Mandrea
Architect

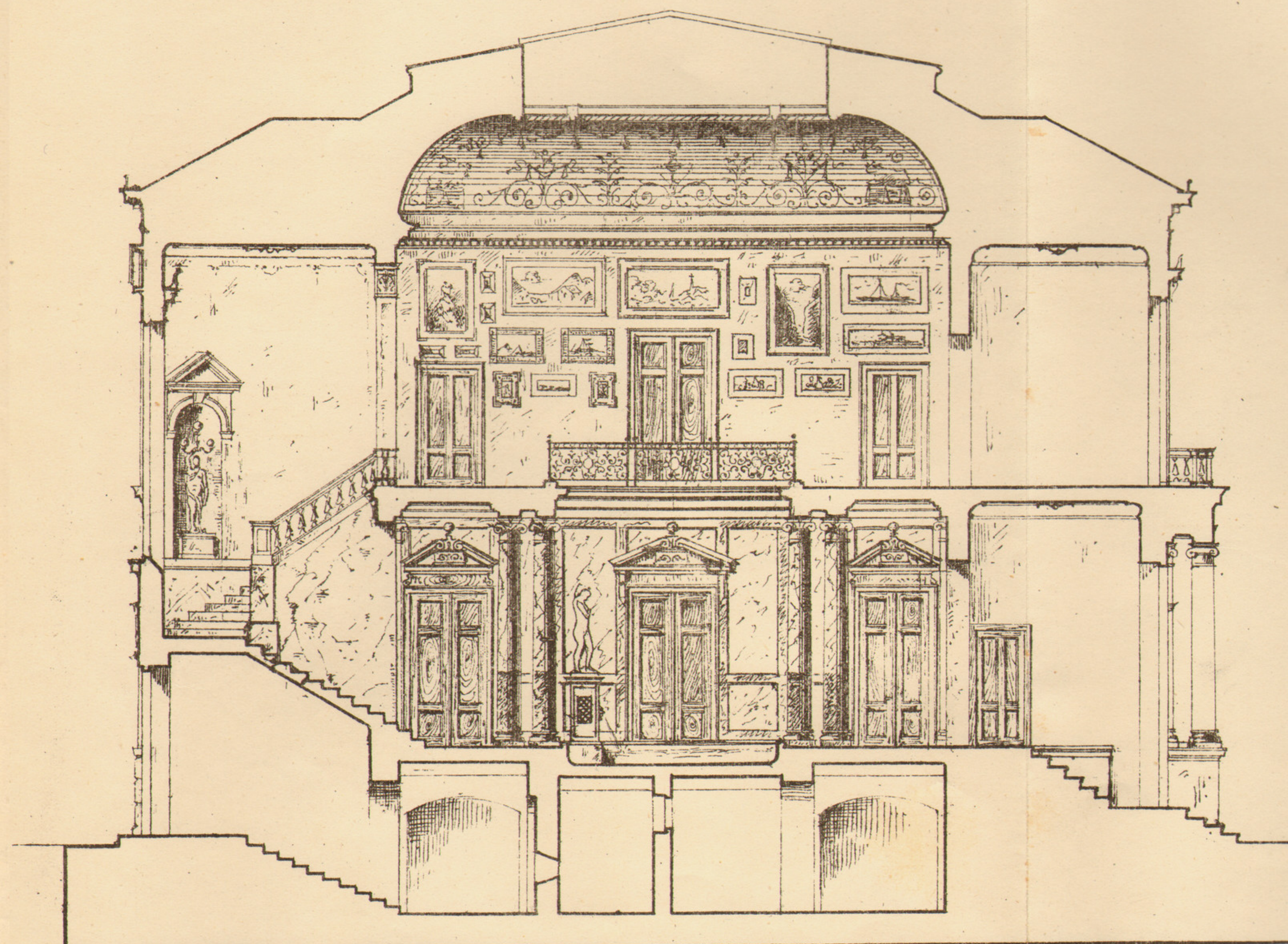

VILLA D^{LVI} M. TH. MANDREA.

Souterain

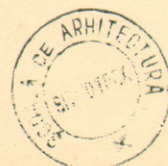

y Bucatarie
z Calorifer
A Spalatorie
B Servitoare
C Lemne
D Carbuni
E Servitor
F Pivniță
G. Scara

Sectiune

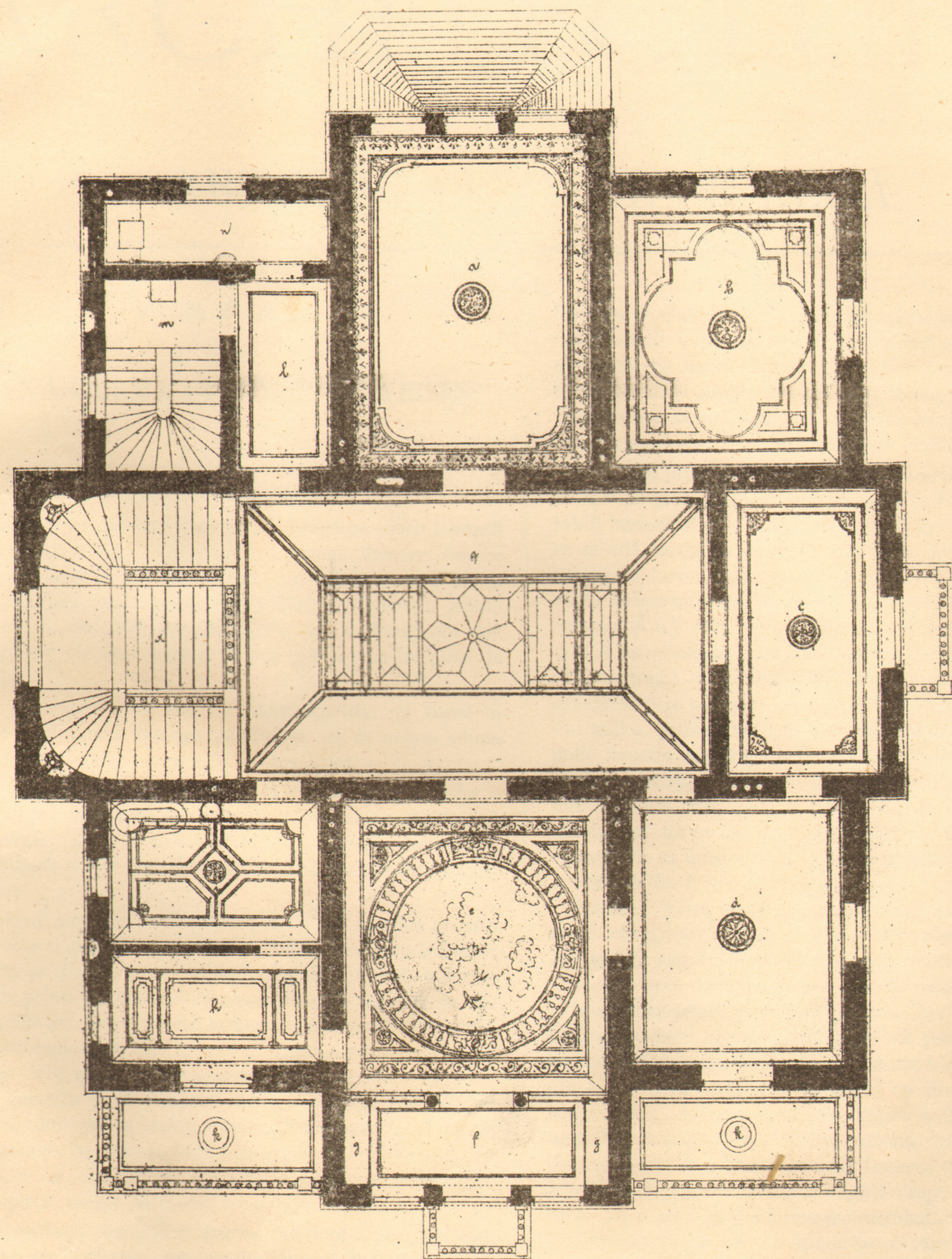
G. Mandrea
Architect.

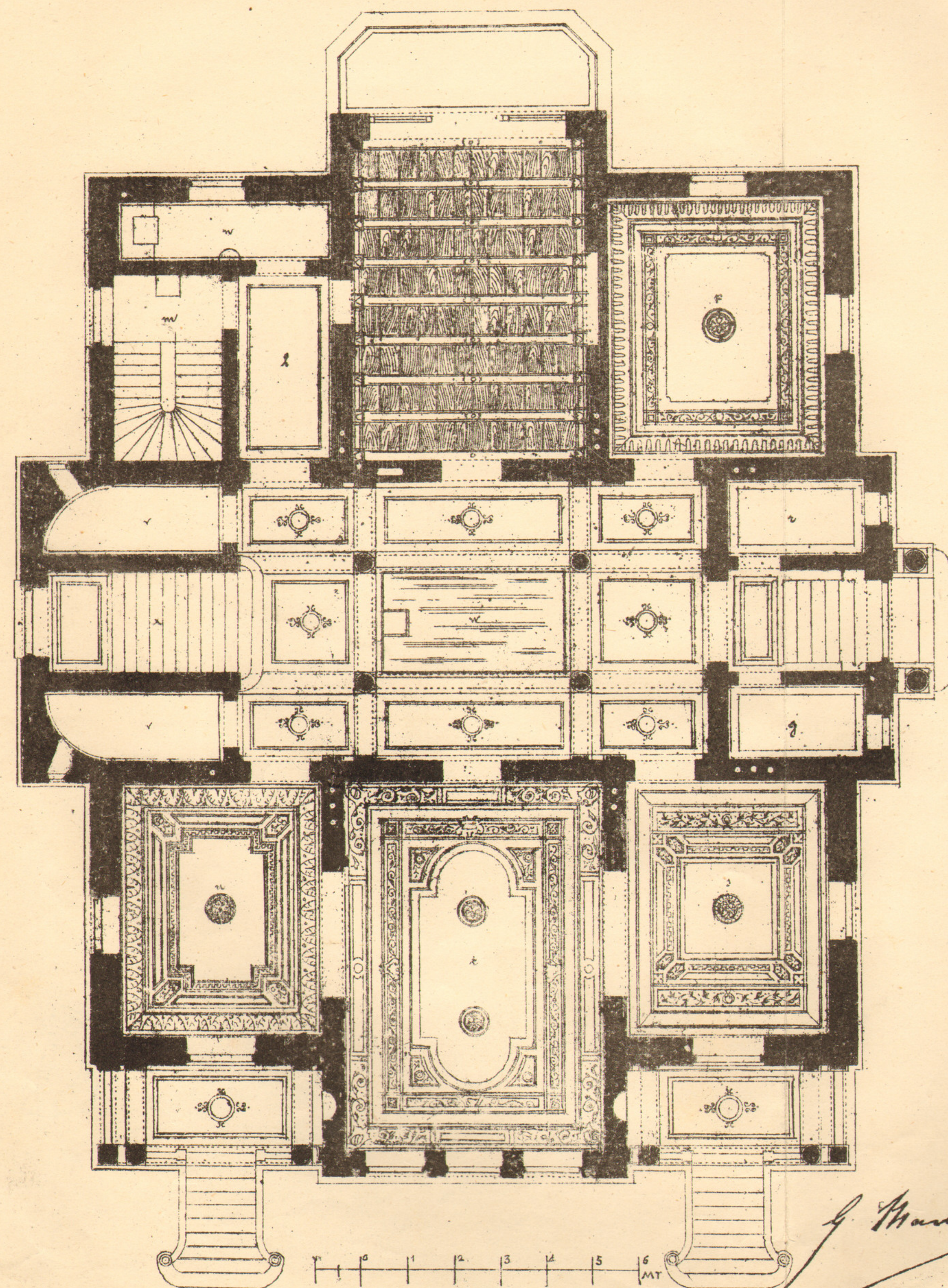
VILLA D[lui] M. TH. MANDREA

Etaj

- a Billard
- b Oaspe
- c Gouvernantă
- d Copii
- e Odae de dormit
- f Loja
- g Garderobe
- h Budoir
- i Bae
- k Terasse
- l Degement
- m Oficiu
- n W C
- o Sofragerie
- p Birou
- q Galerie
- r From
- s Salonaș
- t Salon
- u Musik
- v Cămară
- w Atrium
- x Scara principală

Parterre

1 0 1 2 3 4 5 6 MT

G. Mandrea
Architect

